

Π.3.1.1

Σύνταξη μεθοδολογικού πλαισίου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τη γλωσσική διδασκαλία με παιδαγωγική τεκμηρίωση.

ΣΥΝΤΑΞΗ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΜΕ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ: ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Μελέτη στο πλαίσιο της Πράξης «*Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α΄/βάθμια και Β΄/βάθμια εκπαίδευση*» MIS 296579 - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΕΙΡΗΝΗ ΓΑΜΒΡΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2011

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους. Η ανωτέρω πράξη υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση».

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π3.1.1 *Σύνταξη μεθοδολογικού πλαισίου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τη γλωσσική διδασκαλία με παιδαγωγική τεκμηρίωση*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Συντονιστής Ομάδας Λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

Ομάδα εργασίας λογοτεχνίας:

Ειρήνη Γαμβρού

Ελένη Πετρίδου

Αντιγόνη Τσαρμποπούλου

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη
Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

Περύληψη.....	5
Εισαγωγή.....	7
1. Γενικά χαρακτηριστικά.....	9
2. Πρόγραμμα Σπουδών της Λογοτεχνίας.....	13
3. Το μάθημα της Λογοτεχνίας.....	16
3.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ (Key Concepts)	17
3.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ (Key Processes).	20
3.2.1 Ομιλία και κατανόηση (Speaking and Listening).....	20
3.2.2 Ανάγνωση (Reading).....	20
3.2.3 Γραφή (Writing).....	22
3.3 ΕΥΡΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	24
3.3.1 Ανάγνωση (Reading).....	24
3.3.2 Γραφή (Writing).....	27
3.3.3 Δομή και ποικιλία της γλώσσας	27
3.4 ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ (Curriculum Opportunities)	27
3.4.1 Ομιλία και ακρόαση (Speaking and listening).....	27
3.4.2 Ανάγνωση (Reading).....	28
3.4.3 Γραφή (Writing).....	29
4. Αξιολόγηση.....	32
5. ICT across the Curriculum.....	37
6. Διδακτικά Παραδείγματα	42
7. Διακειμενικότητα: Η σχέση του μαθήματος των Αγγλικών με τα μαθήματα της Τεχνολογίας και των Πληροφοριών (ICT) και των πολιτικών δικαιωμάτων	46

8. Συμπεράσματα.....	51
Βιβλιογραφία.....	54

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης θα είναι τα γραφόμενα στο Πρόγραμμα Σπουδών του Γλωσσικού Μαθήματος της Μεγάλης Βρετανίας με έμφαση στη Λογοτεχνία. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο θα ανιχνευθούν τα κύρια νήματα σκέψης που περιέχονται σε αυτό αξιοποιώντας το θεωρητικό πλαίσιο της κοινωνικής σημειωτικής. Τα ερωτήματα που θα απασχολήσουν τη μελέτη θα έχουν στόχο:

- τη συζήτηση και αξιολόγηση των γνώσεων για τη Λογοτεχνία (μέσω της ανάγνωσης και της γραφής) που μεταφέρονται στους μαθητές,
- την «ανάγνωση» των εικόνων για τον κόσμο που αναπλαισιώνονται στο σχολικό περιβάλλον με σκοπό τη διαμόρφωση της εγγράμματης υποκειμενικότητας. Γι' αυτό θα συζητηθούν επικουρικά, επιλεγμένα σημεία από το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος των Πολιτικών Δικαιωμάτων (Citizenship),
- τον τρόπο αξιοποίησης των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (στο εξής ΤΠΕ) στη διδασκαλία του Γλωσσικού Μαθήματος. Εδώ κρίθηκε αναγκαίο να συζητηθούν σημεία του Προγράμματος Σπουδών του μαθήματος Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας (ICT) με στόχο να αναδειχθεί η αντίληψη για τη διδασκαλία των ΤΠΕ ως καθαυτού αντικειμένου και η εμπλοκή του αντικειμένου αυτού και σε άλλα, καθώς και το ιδεολογικό υπόστρωμα της διαπλοκής αυτής. Οι συζητήσεις της ευρύτερης κοινωνίας για την Κοινωνία της Πληροφορίας θα παρακολουθήσουν το σχολιασμό αυτόν σε όλη του την έκταση,
- τους ρόλους των μετεχόντων στη διδακτική πράξη,
- τον τρόπο αξιολόγησης των μαθητών με βάση τις παραπάνω παραμέτρους.

Ειδικότερα, στο δεύτερο κεφάλαιο θα χαρτογραφηθεί συνολικά το Βρετανικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Στο τρίτο κεφάλαιο θα μελετηθούν οι γενικοί στόχοι και οι επιμέρους σκοποί της εκπαίδευσης, θα σχολιαστούν οι δεξιότητες που επιθυμεί να καλλιεργήσει το Εκπαιδευτικό Σύστημα και βέβαια θα τεθούν τα τρία κύρια νήματα που θα λαμβάνονται υπόψη σε όλο το εύρος της μελέτης με σκοπό ν' απαντηθούν τα αρχικά ερωτήματα. Στο τέταρτο και πέμπτο κεφάλαιο η μελέτη εστιάζεται στο κύριο αντικείμενό της. Η διερεύνηση του αντικειμένου της Λογοτεχνίας θα ακολουθήσει τη σειρά του ίδιου του Προγράμματος Σπουδών. Η Αξιολόγηση κρίθηκε απαραίτητο να καταλάβει χωριστό χώρο (έκτο κεφάλαιο) ακριβώς γιατί απηχεί την γενικότερη στάση της εκπαίδευσης και διατρέχει το σύνολο των αντικειμένων. Εδώ, εστιάζει

βέβαια στο μάθημα της Λογοτεχνίας. Στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζεται η θέση του Βρετανικού Εκπαιδευτικού Συστήματος απέναντι στις ολιστικές προσεγγίσεις για το σχολείο με έμφαση στο μάθημα των ΤΠΕ, στο σημείο που αυτό εφάπτεται με το μάθημα της Λογοτεχνίας. Στο σημείο αυτό και στο βαθμό που και το μάθημα της Λογοτεχνίας αντιμετωπίζει –λόγω του κειμενοκεντρικού του προσανατολισμού- τον όγκο της πληροφορίας, παρουσιάζεται ο τρόπος διαχείρισης της. Στο όγδοο κεφάλαιο βρέθηκαν και θα παρουσιαστούν δειγματοληπτικά διδακτικές προτάσεις/ παραδείγματα όπως αυτά αναφέρονται από την εμπειρία των εκπαιδευτικών με τις ΤΠΕ και το μάθημα της Λογοτεχνίας. Οι προτάσεις αυτές αποδεικνύουν εάν τα γραφόμενα στο Πρόγραμμα Σπουδών παραμένουν στο επίπεδο της ρητορικής ή έγιναν -και σε ποιο βαθμό- πράξη από τους διδάσκοντες. Στο ένατο κεφάλαιο παρουσιάζεται η σχέση –σε επίπεδο ειδικών σκοπών και εύρους αντικειμένου- του μαθήματος της Λογοτεχνίας με το μάθημα των ΤΠΕ και με το μάθημα των Πολιτικών Δικαιωμάτων. Ειδικότερα, ανιχνεύονται τα σημεία διαλόγου των Προγραμμάτων Σπουδών των επιμέρους αντικειμένων.

Εισαγωγή

Για να εστιάσουμε στο ειδικότερο αντικείμενο της μελέτης, πρέπει να ασχοληθούμε αρχικά με το Αγγλικό Εκπαιδευτικό Σύστημα στο σύνολό του. Η υποχρεωτική φοίτηση στο σχολείο διαρκεί έντεκα χρόνια (από την ηλικία των 5 ως και την ηλικία των 16) και χωρίζεται στην Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Η διάρκεια της υποχρεωτικής φοίτησης επιμερίζεται σε τέσσερα βασικά στάδια (Key Stages):

- Βασικό Στάδιο 1: 6 ως 7 ετών
- Βασικό Στάδιο 2: 7 ως 11 ετών
- Βασικό Στάδιο 3: 11- 14 ετών
- Βασικό Στάδιο 4: 14- 16 ετών

Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση καταλαμβάνει το χρονικό διάστημα των δύο πρώτων σταδίων μέχρι την ηλικία των 11 ετών. Στα στάδια 3 και 4 εκτείνεται η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Το Πρόγραμμα Σπουδών καθορίζεται στις γενικές του αρχές από το Τμήμα Παιδείας (Department of Education)¹ και το Τμήμα για τις Επιχειρήσεις, την Καινοτομία και τις Δεξιότητες (Department for Business, Innovation and Skills)². Ωστόσο, όπως θα φανεί παρακάτω, τα επιμέρους σχολεία αποφασίζουν για την αναπροσαρμογή και την εφαρμογή των γενικών αρχών του προγράμματος ανάλογα με τις ανάγκες των μαθητών τους.

Η μελέτη που ακολουθεί θα εστιάσει στο μάθημα της Λογοτεχνίας που αποτελεί μέρος του Γλωσσικού Μαθήματος και διδάσκεται και στα δύο στάδια της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης –Βασικό Στάδιο 3 & Βασικό Στάδιο 4 (δηλαδή τις ηλικίες 11 έως 14 και τις ηλικίες 14 έως 16). Οι παρατηρήσεις που θα γίνουν βασίζονται στο Πρόγραμμα Σπουδών (National Curriculum) για το Γλωσσικό Μάθημα, που συντάχθηκε το 2007 και εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το 2008³. Πρέπει να επισημανθεί ότι το Πρόγραμμα Σπουδών του Τρίτου Σταδίου περιλαμβάνει και στόχους επίτευξης (attainment targets) δηλαδή κατώφλια κατάκτησης μαθησιακών στόχων, πράγμα που δεν συμβαίνει στο Βασικό Στάδιο 4 καθώς οι μαθητές δεν εξετάζονται ενδοσχολικά, αλλά φοιτούν για την απόκτηση του Γενικού Πιστοποιητικού της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, (General Certificate of Secondary Education (GCSE) που αξιολογείται από ανεξάρτητους φορείς πιστοποίησης. Οι εξετάσεις αυτές αφορούν μαθήματα επιλογής και πρέπει να συμπληρωθεί ο αριθμός

¹ <http://www.education.gov.uk/>

² <http://www.bis.gov.uk/about/what-we-do>

³ <http://curriculum.qcda.gov.uk/key-stages-3-and-4/index.aspx>

των πέντε πιστοποιήσεων για την εισαγωγή των μαθητών στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.⁴

---

⁴ Βλέπε εδώ:

http://www.direct.gov.uk/en/EducationAndLearning/QualificationsExplained/DG_10039024

1. Γενικά χαρακτηριστικά

Στην ενότητα αυτή σχολιάζονται γενικές αρχές που προτάσσονται στην ιστοσελίδα του National Curriculum και αφορούν όλα τα σχολικά διδακτικά αντικείμενα. Οι εισαγωγικές αυτές πληροφορίες βρίσκονται στην επίσημη ιστοσελίδα του National Curriculum στη θέση <http://curriculum.qcda.gov.uk/key-stages-3-and-4/index.aspx> (βλέπε παρακάτω εικόνα 1). Οι ευρύτερες ενότητες που ακολουθούν σχολιάζονται διότι από αυτές ξεκινούν οι βασικές παιδαγωγικές αρχές που θα ανιχνευτούν ειδικότερα στο αντικείμενο που μας ενδιαφέρει:

- Στόχοι, Αξίες και Σκοποί (Aims, Values and Purposes)⁵
- Γενικές απαιτήσεις για τη διδασκαλία (General Teaching requirements)
- Διδακτικά αντικείμενα (Subjects)
- Δεξιότητες (Skills)
- Αξιολόγηση (Assessment)

εικόνα 1

⁵ Οι μεταφράσεις είναι δικές μου. Οι μεταφράσεις των θεμελιωδών όρων του Προγράμματος Σπουδών συμπαράτιθενται με τον αγγλικό όρο. Οι μεταφράσεις των ευρύτερων κομματιών του κειμένου δίνονται με πλάγια γραμματοσειρά και παραπομπή στο σημείο του Προγράμματος Σπουδών.

Ειδικότερα, ο **Στόχος (Aims)** της εκπαίδευσης είναι τριπλός: ο επιτυχημένος σπουδαστής, το άτομο που έχει εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του και ο υπεύθυνος πολίτης. Οι **Αξίες (Values)** πάνω στις οποίες βασίζεται αυτή η τριπλή επιθυμία είναι το αναπτυσσόμενο άτομο (από πλευράς ηθικής, πνευματικής και κοινωνικής, νοητικής και φυσικής), οι σχέσεις των ατόμων για την οικοδόμηση της προσωπικής τους υγείας και ευτυχίας για το καλό της κοινότητας στην οποία διαβιούν, η κοινωνία ως αποτέλεσμα πολυπολιτισμικού αμαλγάματος, το περιβάλλον ως χώρος. **Σκοπός (Purposes)** της εκπαίδευσης είναι η θεμελίωση των δικαιωμάτων, για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών, όλων των παιδιών ανεξάρτητα από φυλή, φύλο, πολιτισμική προέλευση και ικανότητες. Η συζήτηση για τη θέσπιση των αρχών του προγράμματος γίνεται με όλους τους εμπλεκόμενους κοινωνικούς φορείς. Αναφέρεται η δημιουργία προϋποθέσεων για την συνέχεια ανάμεσα στις βαθμίδες και την ομαλή μετάβαση των μαθητών από τη μία στην άλλη. Τελικά, ενδιαφέρει η προώθηση της κοινωνικής κατανόησης και η οικοδόμηση εμπιστοσύνης στην εργασία του σχολείου και την ποιότητα της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Με τα παραπάνω το Πρόγραμμα Σπουδών σκιαγραφεί την ταυτότητα- στόχο του αυριανού πολίτη, αλλά λαμβάνει πολύ σοβαρά υπόψη του το πολιτισμικό κεφάλαιο που κομίζει αυτός ο τελευταίος στην εκπαίδευση. Αυτός είναι και ο λόγος που –όπως θα δειχθεί και αργότερα- επισημαίνεται σε διάφορες θέσεις ότι ο διδάσκων καθορίζει την ύλη ανάλογα με τις εμπειρίες των μαθητών του.

Οι Γενικές Απαιτήσεις της Διδασκαλίας (General Teaching Requirements) (με Υποενότητες την Ενσωμάτωση όλων των μαθητών στη μαθησιακή διαδικασία, τη Χρήση των ΤΠΕ, τη Χρήση της Γλώσσας, την Υγεία και την Ασφάλεια, την Πνευματική, Ηθική, Κοινωνική και Πολιτισμική Ανάπτυξη, τις Απαιτήσεις των Μαθημάτων). Μπορούμε εδώ να διακρίνουμε τρία σημεία που σχετίζονται με όσα ειπώθηκαν παραπάνω και συνεισφέρουν στις αρχικές μας αναζητήσεις:

- Πρώτον, τη χρήση των ΤΠΕ για την αναζήτηση πηγών, την επιλογή, τη σύνθεση και την ικανοποίηση των γνωστικών αναγκών των μαθητών. Τη διερώτηση πάνω στην ακρίβεια των πληροφοριών και ο έλεγχος της ευλογοφάνειάς τους. Η συμβολή τους στη δόμηση των ιδεών των μαθητών, στη βελτιστοποίηση της ποιότητας της εργασίας τους, στην ανταλλαγή απόψεων και στον αναστοχασμό πάνω στα δημιουργήματά τους -κατά τη διάρκεια της εργασίας- με κριτική διάθεση.
- Δεύτερον, η γνώση της γλώσσας ως σημειωτικού συστήματος μέσα από τις δεξιότητες της ομιλίας και της κατανόησης, της γραφής και της ανάγνωσης.

- Τρίτον, η πνευματική, ηθική, κοινωνική και πολιτισμική ανάπτυξη των μαθητών, σύμφωνα με την οποία ο μαθητής γνωρίζει τον ίδιο του τον εαυτό, διαχωρίζει το (ηθικώς) σωστό από το λάθος, μπαίνει μέσα στον κόσμο ως μέλος ταυτόχρονα της ομάδας του, διαβιόι άρα σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Έτσι, σέβεται τη δική του κουλτούρα και τις άλλες και μαθαίνει να αναγνωρίζει την αισθητική τους αξία.

Στην ενότητα των **Διδακτικών Αντικειμένων (Subjects)** βλέπουμε τα υποχρεωτικά αντικείμενα για το Βασικό Στάδιο 3: Τέχνη και Σχεδιασμός, Πολιτικά Δικαιώματα, Σχεδιασμός και Τεχνολογία, Αγγλικά, Γεωγραφία, Ιστορία, Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας, Μαθηματικά, Σύγχρονες Ξένες Γλώσσες, Μουσική, Φυσική Αγωγή, Φυσικές Επιστήμες. Διδακτικά Αντικείμενα του Βασικού Σταδίου 4 είναι τα Πολιτικά Δικαιώματα, τα Αγγλικά, οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας, τα Μαθηματικά, η Φυσική Αγωγή, οι Φυσικές Επιστήμες.

Οι **Δεξιότητες (Skills)** χαρακτηρίζονται εξαρχής «λειτουργικές» και αποτελούν τα θεμελιώδη στοιχεία που αποκτά ο μαθητής μέσω της Γλώσσας, των Μαθηματικών και των ΤΠΕ. Αυτά θα τον καταστήσουν λειτουργικό μέλος των κοινοτήτων στις οποίες ζει και εργάζεται. Κύριο μέλημα του Προγράμματος Σπουδών, όσον αφορά τις λειτουργικές δεξιότητες, είναι η εφαρμογή των γνώσεων όλων των αντικείμενων του προγράμματος σπουδών εκτός αίθουσας. Ειδικότερα όμως τα τρία αντικείμενα του πυρήνα των λειτουργικών δεξιοτήτων αποτελούν τον χώρο άντλησης στοιχείων για όλα τα άλλα αντικείμενα και ενθαρρύνουν τη διαθεματικότητα. Μέσα σε αυτό το πνεύμα επισημαίνεται η σύνδεση των λειτουργικών δεξιοτήτων με τις Βασικές Έννοιες (Key Concepts). Οι Βασικές Έννοιες είναι απαραίτητες κατευθυντήριες γραμμές που προτάσσονται στο πρόγραμμα σπουδών κάθε αντικείμενου. Στη Γλώσσα και στα Μαθηματικά τρεις από τις τέσσερις βασικές έννοιες είναι κοινές: πρόκειται για την Ικανότητα (Competence), την Κριτική Κατανόηση (Critical Understanding) και τη Δημιουργικότητα (Creativity). Καθεμιά από αυτές τις Βασικές Έννοιες αντιστοιχείται στον πίνακα με μια Βασική Έννοια των ΤΠΕ:

ΒΑΣΙΚΕΣ ΓΛΩΣΣΑΣ	ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ	ΒΑΣΙΚΕΣ ΤΠΕ
Competence	Competence	Capability
Critical Understanding	Critical Understanding	Critical Evaluation
Creativity	Creativity	

Παρατηρείται ότι η Ικανότητα που απορρέει στα μαθήματα της Γλώσσας και των Μαθηματικών από την γνώση (γραφή, ανάγνωση, αρίθμηση κ.ο.κ.) συνάπτεται με την δεξιότητα που –ως έννοια- περιέχει κυρίως χρηστικές συνδηλώσεις. Ομοίως, η κριτική κατανόηση συστοιχεί με την κριτική αξιολόγηση. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι, σύμφωνα και με όσα ειπώθηκαν παραπάνω, και ειδικά με την επιθυμία από την πλευρά του Προγράμματος Σπουδών της σύνθεσης και του αναστοχασμού επάνω στην μαθητική εργασία, θα περιμέναμε τον συσχετισμό της Βασικής Έννοιας της Δημιουργικότητας με κάποια δεξιότητα που συνάπτεται με τις ΤΠΕ, σχολιάζεται όμως απλώς ως δεξιότητα αντίδρασης σε άγνωστα συμφραζόμενα. Το ίδιο θα περίμενε κανείς και για την πολιτισμική κατανόηση –Βασική Έννοια του Γλωσσικού Μαθήματος- η οποία έχει υποστηριχθεί ότι μπορεί να ενισχύσει την πολυπολιτισμική γνώση σε περιβάλλοντα του δεύτερου ιστού (Web 2.0).⁶

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η γλώσσα, με τις τρεις δεξιότητες που ενσωματώνει, και η τεχνολογία, είναι χωριστά αντικείμενα που διατρέχουν το Πρόγραμμα Σπουδών και υπεισέρχονται σε όλα τα επιμέρους αντικείμενα. Αποτελούν μάλιστα υπόβαθρο (μαζί με τα μαθηματικά) των απαραίτητων δεξιοτήτων που πρέπει να διαθέτει ο μαθητής για να αντεπεξέλθει στις εκτός αίθουσας συνθήκες με στόχο την υλοποίηση των στόχων, των αξιών και των σκοπών. Εφόσον στόχος της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης είναι η σύνδεσή της με τον κόσμο, ο μαθητής προετοιμάζεται κυρίως για τις επικοινωνιακές περιστάσεις εκτός αίθουσας. Η σύνδεση αυτή ενισχύεται σε μεγάλο βαθμό από τον ισχυρισμό ότι τα θέματα άλλων αντικειμένων αποτελούν συγκεκριμένο για την παραγωγή λόγου ή οι ΤΠΕ αποτελούν πόρο για τα άλλα μαθήματα (αργότερα αυτή η θέση θα εκφραστεί με τον όρο *cross-curricular links*). Τελικά, η διαθεματικότητα σε επίπεδο Προγραμμάτων Σπουδών ενθαρρύνεται από την ίδια την ιστοσελίδα με το εργαλείο Subject Comparison Tool⁷ με τη βοήθεια του οποίου κάθε ενότητα του προγράμματος κάθε αντικειμένου συγκρίνεται με την αντίστοιχή της άλλου αντικειμένου.

⁶ Βλέπε σχετικά: Lee L., “Promoting intercultural exchanges with blogs and podcasting: a study of Spanish- American telecollaboration”, *Computer Assisted Language Learning*, 2009, Volume 22, Number 5, 425-443 και O’Dowd R. & Waire P., “Critical issues in telecollaborative task design”, *Computer Assisted Language Learning*, 2009, Volume 22, Number 2, 173-188.

⁷ <http://curriculum.qcda.gov.uk/key-stages-3-and-4/subjects/key-stage-4/english/index.aspx>

2. Πρόγραμμα Σπουδών της Λογοτεχνίας

Το Πρόγραμμα Σπουδών της Λογοτεχνίας περιέχεται, για το [3ο](#) και [4ο](#) Βασικό Στάδιο, στο Γλωσσικό Πρόγραμμα Σπουδών. Στο ίδιο πρόγραμμα σπουδών, εκτός από τη Λογοτεχνία, περιλαμβάνεται και η Θεατρική Αγωγή η οποία θα συζητηθεί στο βαθμό που η δραματοποίηση αφορά λογοτεχνικά κείμενα. Το μάθημα της Λογοτεχνίας, όπως θα αποδειχθεί στη συνέχεια, συλλειτουργεί με το Γλωσσικό Μάθημα όχι μόνον τυπικά, αλλά και ουσιαστικά καθώς, στο σύνολό του, το μάθημα *English* θέτει στο κέντρο της διδακτικής πράξης το ίδιο το κείμενο. Συνεπώς, ο αναγνώστης συναντά καταλόγους λογοτεχνικών κειμένων που εξετάζονται, αλλά και ποικιλία άλλων κειμενικών μορφών που εξασκούν το χρήστη της γλώσσας. Επισημαίνεται εδώ και πάλι ότι ο αναγνώστης στο τέλος του Προγράμματος Σπουδών του 3^{ου} Βασικού Σταδίου συναντά τους στόχους επίτευξης (Attainment targets), δηλαδή τα κατώφλια που πρέπει να κατακτήσει ο μαθητής κατά τη διάρκεια του Σταδίου αυτού. Ο σχολιασμός των κατωφλιών αυτών –όποτε κριθεί απαραίτητο– καθώς και το γεγονός ότι στο 4^ο Βασικό Στάδιο δεν γίνεται αναφορά στους στόχους της αξιολόγησης -εφόσον η εξέταση για το Γενικό Πιστοποιητικό της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης γίνεται σε υπερσχολική κλίμακα- θα γίνουν αντικείμενο συζήτησης στην ενότητα Αξιολόγηση.

Ειδικότερα, το κείμενο του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών περιλαμβάνει ως Εισαγωγικά Στοιχεία τους **Στόχους του Προγράμματος Σπουδών (Curriculum Aims)** όπως αυτοί είχαν περιγραφεί στην παράγραφο **Στόχοι** της ενότητας

1. Γενικά χαρακτηριστικά.

Η Σημασία του Γλωσσικού Μαθήματος (The Importance of English) ως επικοινωνιακού εργαλείου ενισχύεται με τη συμβολή του στη δόμηση της πολιτισμικής ταυτότητας. Αυτή η τελευταία υλοποιείται με τη βοήθεια των πολιτισμικών εμπειριών μελών και άλλων χωρών ή εποχών. Σε αυτή την εισαγωγική παράγραφο αναφέρεται ο όρος κριτικός αναγνώστης (critical reader) και επισημαίνεται το είδος των κειμένων που θα προσεγγίσει ο τελευταίος (αφηγηματικά κείμενα, ποίηση, θέατρο, μη-μυθοπλαστικά κείμενα και κείμενα από τον τύπο). Μέσω των κειμένων αυτών ο αναγνώστης απολαμβάνει αισθητικά και κερδίζει σε γνώσεις. Ως χρήστης προσλαμβάνει τη γλώσσα ως σημειωτικό πόρο με τη βοήθεια του οποίου αναπαριστά ποικιλία νοημάτων και ως αναγνώστης κατανοεί τα νοήματα που έχουν παραγάγει άλλοι χρήστες.

Ο παρακάτω κατάλογος παρουσιάζει συνοπτικά τα περιεχόμενα των επόμενων ενοτήτων:

❖ **Βασικές Έννοιες (Key Concepts)**

Ικανότητα (Competence)

Δημιουργικότητα (Creativity)

Πολιτισμική Κατανόηση (Cultural Understanding)

Κριτική Κατανόηση (Critical Understanding),

❖ **Βασικές Διαδικασίες (Key Processes)**

Ομιλία και Κατανόηση (Speaking and Listening)

Ανάγνωση (Reading)

Ανάγνωση για τη σημασία (Reading for meaning)

Η επιδεξιότητα του συγγραφέα (The author's craft)

Γραφή(Writing)

Σύνθεση (Composition)

Τεχνική ακρίβεια (Technical accuracy)

❖ **Εύρος και Περιεχόμενο (Range and Content)**

Ομιλία και κατανόηση (Speaking and Listening)

Ανάγνωση (Reading)

Γραφή (Writing)

Δομή της γλώσσας και ποικιλία (Language structure and Variation)

❖ **Ευκαιρίες του Προγράμματος Σπουδών (Curriculum Opportunities)**

Ομιλία και Κατανόηση (Speaking and Listening)

Ανάγνωση (Reading)

Γραφή (Writing),

❖ **Στόχοι προς επίτευξη (Attainment Targets).**

Ειδικότερα πρέπει ν' αναφερθεί ότι οι Βασικές Έννοιες (Key Concepts) είναι άξονες που συστήνουν έννοιες ομπρέλες και αναφέρονται σε όλα τα κομμάτια που απαρτίζουν το Γλωσσικό Μάθημα. Οι Βασικές Διαδικασίες (Key Processes) αποτελούν τις δεξιότητες μέσω των οποίων θα γίνουν εφικτές οι Βασικές έννοιες. Το Εύρος και το Περιεχόμενο (Range and Content) αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων και των κειμένων με τη βοήθεια των οποίων θα υλοποιηθούν οι παραπάνω δεξιότητες. Οι Ευκαιρίες του Προγράμματος Σπουδών (Curriculum opportunities) αφορούν –πάλι με το διαχωρισμό των τριών δεξιοτήτων- την σύνδεση με τον κόσμο μέσω της εφαρμογής σε πραγματικές συνθήκες. Το μάθημα της Λογοτεχνίας προσφέρει ερεθίσματα που εγκοιτώνονται –πρώτον- στις δεξιότητες της ανάγνωσης (του Λογοτεχνικού κειμένου) και της παρακολούθησης του πώς γράφουν οι άλλοι (γεγονός που βλέπει το γράψιμο ως διαδικασία) και –δεύτερον- της γραφής που παράγει ο ίδιος ο μαθητής και περιλαμβάνει τη βελτιστοποίηση της τεχνικής του ως γράφοντα με τη γνώση των τρόπων της γλώσσας και της λογοτεχνίας και με την αξιοποίηση πόρων που αφορούν τη νέα κειμενική πραγματικότητα, όπως συστηματοποιείται μέσω των ΤΠΕ, ή την παραδοσιακή κειμενική πραγματικότητα, όπως είναι ήδη γνωστή από την παράδοση του χαρτιού και του μολυβιού. Οι παραπάνω παρατηρήσεις εξηγούν γιατί η μελέτη αυτή θα λάβει υπόψη της κυρίως τις δεξιότητες της Ανάγνωσης και της Γραφής. Στη δεξιότητα της Ομιλίας θα γίνει αναφορά στο βαθμό που οι Βρετανοί μαθητές καλούνται να συνεισφέρουν στην ομάδα τους σχολιάζοντας απόψεις δικές τους και των συμμαθητών τους ή συμμετέχουν σε δραματοποιήσεις κλασικών θεατρικών κειμένων.

3. Το μάθημα της Λογοτεχνίας

Στην

ενότητα

1. Γενικά χαρακτηριστικά (βλέπε παραπάνω Γενικές Απαιτήσεις της Διδασκαλίας) επισημάνθηκαν τρία νήματα που θεωρήθηκαν σημαντικά για την κατανόηση του Προγράμματος Σπουδών.

Ως πρώτο επισημάνθηκε το νήμα της *τεχνολογίας* (με το ακρωνύμιο ΤΠΕ) ως μέσο αναζήτησης και σύνθεσης των πληροφοριών. Η αναζήτηση και η σύνθεση, μαζί με τον κριτικό αναστοχασμό επάνω στα γραφόμενα, περιγράφουν μια διαδικασία παραγωγής κειμένου που προϋποθέτει τον κριτικό αναγνώστη και ζητητή των πληροφοριών.

Ως δεύτερη παράμετρος αναγνωρίστηκε η *γλώσσα* (στο εξής Γλώσσα). Η γλώσσα όμως δεν είναι μόνον μια διάταξη λέξεων με βάση γραμματικοσυντακτικούς κανόνες. Η διάταξη αυτή –που είναι απαραίτητη γνώση- εξασφαλίζει την εξαγωγή του νοήματος, φανερού ή λανθάνοντος και ανάγει τη γλώσσα σε αναπαραστατική ικανότητα.

Τέλος, επισημάνθηκε η σημασία της επικοινωνίας του ατόμου με τον κόσμο και την ομάδα στην οποία ανήκει, η *ηθική και πνευματική του συγκρότηση και η κατανόηση των πολιτισμικών μοντέλων*, ζητούμενα που σκιαγραφούν την πολιτισμική του ταυτότητα (στο εξής Ηθική, Πνευματική, Νοητική Συγκρότηση).

Τα νήματα αυτά θα προσπαθήσουμε να ανιχνεύσουμε και στα μέρη του κύριου κορμού του Προγράμματος Σπουδών που αφορούν τη Λογοτεχνία.

3.1 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ (Key Concepts)

Ως **Ικανότητα (Competence)** εννοείται η καθαρότητα και η ακρίβεια στην ομιλία και την γραφή και η κατανόηση των κειμένων. Η εφαρμογή της -αναγνωρίζοντας την παράμετρο του χωρο-χρόνου της εκφώνησης και συνυπολογίζοντας το ακροατήριο- αναμένεται σε μια ποικιλία γνωστών ή όχι συμφραζομένων. Οι θέσεις αυτές διατυπώνονται στα πλαίσια της συλλειτουργίας κειμενοκεντρικών και επικοινωνιακών λόγων. Έτσι οι μαθητές:

«Προβαίνουν σε ανεξάρτητες κρίσεις για την αποτελεσματική επικοινωνία και διατήρηση επίσημης αλληλεπίδρασης, κυρίως σε άγνωστα περιβάλλοντα.» (Βασικό Στάδιο 4, σ. 84)

«Εφαρμόζουν και μεταβιβάζουν τις δεξιότητες (ενν. Ομιλία, γραφή, κατανόηση) σε ευρεία κλίμακα συμφραζομένων, φανερώνοντας ευελιξία και ικανότητα προσαρμογής.» (Βασικό Στάδιο 4, σ. 84)

Η **Δημιουργικότητα (Creativity)** ως παραγωγή νέων αποτελεσμάτων εντοπίζεται στα πλαίσια του Δημιουργικού λόγου. Εδώ πρέπει να επισημανθεί αφενός ο παιγνιώδης χαρακτήρας της χρήσης της γλώσσας για τη δημιουργία του νέου αποτελέσματος, αφετέρου η «δημιουργία συνθηκών, κλίματος και χαρακτήρων» (Βασικό Στάδιο 3, σ. 62) και η χρήση της γλώσσας ως σημειωτικού πόρου για τη δημιουργία αυτού του νέου αποτελέσματος:

«Πειραματίζονται με τη γλώσσα, διαχειρίζονται το περιεχόμενο, προκαλούν τις συμβάσεις και επαναδιαπραγματεύονται τις ιδέες. Χρησιμοποιούν την φαντασία για να εκπλήξουν το κοινό και να δεσμεύσουν την προσοχή του.» (Βασικό Στάδιο 4, σ. 84)

Η δημιουργικότητα και η εκ νέου συζήτηση επί των συμβάσεων αναγνωρίζουν, όχι μόνο τη σιωπηλή πλοήγηση μέσα στο νόημα του κειμένου, αλλά και τον αναστοχασμό πάνω σ' αυτό. Η σύνδεση μάλιστα με όσα παραπάνω ειπώθηκαν για την επικοινωνιακή περίσταση μέσα στην οποία παράγεται το κείμενο προσδίδουν ευδιάκριτες κριτικές διαστάσεις.

Η **Πολιτισμική Κατανόηση (Cultural Understanding)** τοποθετεί την *Αγγλική λογοτεχνική κληρονομιά* (Βασικό Στάδιο 3, σ. 63 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 85) σε πρώτο πλάνο και επισημαίνει:

«Μέσα από το μάθημα των Αγγλικών οι μαθητές μαθαίνουν τις σπουδαίες παραδόσεις της Αγγλικής λογοτεχνίας και πώς οι νέοι συγγραφείς βλέπουν σήμερα τον κόσμο. Μέσα από την μελέτη της Γλώσσας και της Λογοτεχνίας οι μαθητές συγκρίνουν κείμενα από διαφορετικές κουλτούρες και παραδόσεις. Κατανοούν την συνέχεια και την αντίθεση και μαθαίνουν να εκτιμούν την γλωσσική κληρονομιά και να συνεισφέρουν στον πλούτο της ομιλούμενης και γραπτής γλώσσας. Συγκρίνοντας κείμενα οι μαθητές διερευνούν τις απόψεις της πολιτισμικής τελειότητας και αυτό τους επιτρέπει να αντιληφθούν τους νέους τρόπους με τους οποίους οικοδομείται η κουλτούρα. Τους ενθαρρύνει να διερευνήσουν την κουλτούρα της κοινωνίας τους, τις ομάδες στις οποίες ανήκουν και να διερωτηθούν για την τοπική και εθνική ταυτότητα...» (Βασικό Στάδιο 3, σ. 63 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 85).

Η κατανόηση του *ποιοι είμαστε* εντοπίζεται στο μάθημα της Λογοτεχνίας. Πρόκειται για τη σύνδεση του μαθήματος με τον κόσμο και την οικοδόμηση της (εθνικής) ταυτότητας του πολίτη. Στην ταυτότητα αυτήν προστίθεται η παράμετρος του εμείς και οι άλλοι (*συγκρίνοντας...την αντίθεση...*). Το πρώτο μέρος αυτού του δίπολου (εμείς) συνοδεύεται με επίθετα όπως *σπουδαίες* ή αφηρημένα ονόματα (*τελειότητα*). Αποτυπώνονται έτσι συζητήσεις σχετικά με τη σημαντικότητα του Ηνωμένου Βασιλείου ως διαχρονικής δύναμης με συνέχεια και γλωσσική, πολιτισμική

κληρονομιά. Τέλος, οι φανερές ή υπονοούμενες αξιολογικές κρίσεις υπέρ του «εμείς» φαίνονται από τα επίθετα που συνοδεύουν τα ονόματα π.χ. η πολιτισμική τελειότητα αναφέρεται στην πολιτισμική παράδοση, ενώ οι νέοι τρόποι με τους οποίους οικοδομείται η κουλτούρα αποτυπώνουν την αναγνώριση της νέας επικοινωνιακής και κειμενικής πραγματικότητας.

Η Κριτική κατανόηση (Critical Understanding) ορίζεται ως η αποτίμηση των νοημάτων που προκύπτουν από ποικιλία κειμένων. Η ανάγνωση των κειμένων αυτών γίνεται κριτικά λαμβάνοντας υπόψη και την παράμετρο του ακροατηρίου για το οποίο γράφηκε ή εκφωνήθηκε το κείμενο.

- *«Να αξιολογούν την εγκυρότητα και τη σημασία των πληροφοριών και των ιδεών από διαφορετικές πηγές (Βασικό Στάδιο 3, σ. 63)
Να συνδέουν τις ιδέες, τα θέματα και τα ζητήματα από σειρά κειμένων (Βασικό Στάδιο 4, σ. 85)*
- *Να διερευνούν τις ιδέες των άλλων για να δομήσουν τις δικές τους (Βασικό Στάδιο 3, σ. 63)
Να εκφράζουν ανεξάρτητες κρίσεις και να ελέγχουν ό,τι ακούστηκε ή ειπώθηκε με τη λογική, τη μαρτυρία και το επιχείρημα (Βασικό Στάδιο 4, σ. 85)*
- *Να αναλύουν και αξιολογούν προφορικά και γραπτά εκφωνήματα για να κατανοήσουν πώς δομείται η σημασία (Βασικό Στάδιο 3, σ. 63)
Να αναλύουν και να αξιολογούν την γραπτή και προφορική γλώσσα για να διερευνήσουν την επιρροή τους στο ακροατήριο (Βασικό Στάδιο 4, σ. 85)*

Αν θέλουμε να συσχετίσουμε τις τέσσερις Βασικές Έννοιες με τα νήματα που θέσαμε προηγουμένως, θα λέγαμε ότι η Ικανότητα και η Δημιουργικότητα σχετίζονται με τη χρήση της Γλώσσας ως γραμματικοσυντακτικού συστήματος και ως σημειωτικού πόρου αντίστοιχα, αφού η γνώση του συστήματος αναδεικνύεται μέσω της δημιουργικής χρήσης της γλώσσας. Η Κριτική Κατανόηση απηχεί ολιστικές προσεγγίσεις (αξιολογώ το σύνολο των κειμένων και επιλέγω τις πληροφορίες που χρειάζομαι), αλλά και με τη συγκρότηση του ατόμου ως πολίτη και την Πολιτισμική Κατανόηση των δικών του πολιτισμικών προϊόντων ή των προϊόντων άλλων πολιτισμών. Οι ΤΠΕ εμπεριέχονται -όπως θα δειχθεί παρακάτω- σε όλα αυτά τα επίπεδα.

3.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ (Key Processes).

3.2.1 Ομιλία και κατανόηση (Speaking and Listening)

Στην περίπτωση της δεξιότητας αυτής η παρουσία του μαθητή ως ομιλητή (παραγωγού νοήματος) προαπαιτεί την προσαρμογή στο ακροατήριο ή στις επικοινωνιακές συνθήκες και διαπλέκεται με την κριτική στάση απέναντι σε όσα λέγονται. Ακόμα περισσότερο η χρήση των δραματικών προσεγγίσεων και των δραματικών τεχνικών υπονοεί αφενός κριτική ανάγνωση των κειμένων και αφετέρου αξιοποίηση πολλών σημειωτικών πόρων (λέξη, ενέργεια, ήχος, αναπαράσταση) για την ανάπλαση της σκηνής. Ειδικότερα, ο μαθητής πρέπει να:

«ακούει και να απαντάει δομημένα στους άλλους παίρνοντας υπόψη του διαφορετικές οπτικές και διαμορφώνοντας την δική του οπτική υπό το φως της απάντησης των άλλων.»

«αντιλαμβάνεται το ρητό και το υπόρρητο νόημα»

«να αναλαμβάνει ρόλους στην ομάδα...»

«να χρησιμοποιεί δραματικές προσεγγίσεις για να διερευνήσει ιδέες, κείμενα και ζητήματα...δραματικές τεχνικές για να δομήσει, χαρακτήρες, κλίμα, ατμόσφαιρα και ένταση.»

«διερευνά τους τρόπους με τους οποίους οι λέξεις, οι ενέργειες, ο ήχος και η παράσταση στη σκηνή δημιουργούν δραματικές (=θεατρικές) σκηνές.»(Βασικό Στάδιο 3, σ. 64)

Τα παραπάνω στοιχεία αντλούνται από το Βασικό Στάδιο 3. Στο Βασικό Στάδιο 4 οι ίδιες δεξιότητες και κριτικές ικανότητες –προσαρμογή στο ακροατήριο, κριτική ακρόαση των λεγομένων, ανάληψη ρόλου- συνδυάζονται με την χρήση του ηλεκτρονικού μέσου. Το μέσο εδώ χρησιμοποιείται ως μέσον παρουσίασης (Βασικό Στάδιο 4, σ. 86) των απόψεων του μαθητή- ομιλητή.

3.2.2 Ανάγνωση (Reading)

Πρόκειται για ανάγνωση που ενσωματώνει κριτικούς λόγους – δηλαδή τον τρόπο με τον οποίο το νόημα είναι αποτέλεσμα επιλογών του συντάκτη του κειμένου σε σχέση με το ακροατήριό του- και υπολογίζει τη σημειωτική ιδιαιτερότητα της νέας κειμενικής πραγματικότητας (πολυτροπικό ή μη- γραμμικό κείμενο). Επιπλέον, η ανάγνωση λαμβάνεται υπόψη ως ιστορικό γεγονός.

Ειδικότερα για το νήμα της ΓΛΩΣΣΑΣ:

- Η σημασία παράγεται από τα εκφραστικά μέσα του κειμένου.**
«Συμπεραίνουν και αναγάγουν τη σημασία στην αναγνώριση της ειρωνείας, υπονοούμενου, συνδηλούμενου νοήματος, υπόρρητου νοήματος και υπερβολής»(Βασικό Στάδιο 3, σ. 65 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 88)
«Η αναγνώριση της σημασίας μέσω του αποτελέσματος διαφορετικών συνδέσεων, αναγνώριση του πώς εκφράσεις και όροι δομούν σχετικές λεπτομέρειες και πληροφορίες, κατανόηση του πώς οι τροπικές λέξεις ή οι αξιολογικές λέξεις δημιουργούν αποχρώσεις του νοήματος» (Βασικό Στάδιο 3, σ. 65 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 88)
«Χρήση της γλώσσας και ρητορικά, γραμματικά και λογοτεχνικά χαρακτηριστικά...» (Βασικό Στάδιο 3, σ. 66 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 89)
- Η αξιολόγηση του σημασιολογικού του φορτίου του συνόλου του κειμένου.**
«Πώς δομείται η σημασία ανάμεσα στις περιόδους του κειμένου και διαμέσου του συνόλου του.» (Βασικό Στάδιο 3, σ. 65 και 4, σ. 88)
- Η ανταπόκριση του ακροατηρίου ανάλογα με τη στιγμή, η επιλογή του εκάστοτε τρόπου ανάλογα με το ακροατήριο.**
«Πώς τα κοινά και οι αναγνώστες διαλέγουν να ανταποκριθούν στα κείμενα... πώς η φύση και το είδος του κειμένου επηρεάζει το περιεχόμενο και τη σημασία του»(Βασικό Στάδιο 3, σ. 65)
«...τα κείμενα αντανακλούν τους σκοπούς για τους οποίους είναι γραμμένα και την επιρροή τους στον αναγνώστη...»(Βασικό Στάδιο 4, σ. 88)
- Η παραγωγή νοήματος από πολλούς σημειωτικούς πόρους.**
«Λέξεις και εικόνες σε εφημερίδες ή περιοδικά, λέξεις, εικόνες, βίντεο και ήχος στις ιστοσελίδες ή στα CD-ROM, συνδυασμός εικόνας, λόγου, ήχου σε κείμενα κινούμενων εικόνων.»(Βασικό Στάδιο 3, σ. 65 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 88)

Όσον αφορά τις ΤΠΕ:

- Η γραφή γίνεται στο χαρτί ή στην οθόνη.**
 (Βασικό Στάδιο 3, σ. 65 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 88)
- Το πολυτροπικό κείμενο ως συνδυασμός πόρων.**
 Προηγουμένως στην ενότητα «Η παραγωγή νοήματος από πολλούς σημειωτικούς πόρους» αναφέρθηκε ότι το νόημα στο πολυτροπικό κείμενο αποτελεί συνισταμένη πολλών τρόπων (ήχου, εικόνας, λέξεων) και βέβαια επισημάνθηκε η συμβολή της τεχνολογίας στο αποτέλεσμα αυτό.
- Η οργάνωση των μη-γραμματικών κειμένων.**

«Πώς οι συγγραφείς δομούν και οργανώνουν διαφορετικά κείμενα, συμπεριλαμβανομένων των μη- γραμμικών και των πολυτροπικών (...χρήση δεσμών, υπερδεσμών και διαδραστικού περιεχομένου σε ιστοσελίδες ή CD-ROM μοντάροντας και δομώντας τις σκηνές σε κείμενα με κινούμενες μορφές.» (Βασικό Στάδιο 3, σ. 66 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 88)

Όσον αφορά την ΗΘΙΚΗ, ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ και ΝΟΗΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

- **Τα κείμενα συνομιλούν με τις κοινωνικές, ιστορικές και πολιτισμικές δομές μέσα στις οποίες παράγονται .**

«Τα κείμενα σχετίζονται με το κοινωνικό, ιστορικό περιεχόμενο και την λογοτεχνική παράδοση της οποίας είναι μέρος» (Βασικό Στάδιο 3, σ. 66 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 88).

Συνεπώς, συνεισφέρουν στη δόμηση της ταυτότητας του πολίτη που μορφώνεται με αυτά τα δεδομένα. Εδώ πρέπει να ληφθούν υπόψη και τα όσα γράφηκαν αμέσως παραπάνω στην ενότητα «Η αναγνωστική ανταπόκριση του ακροατηρίου ανάλογα με τη στιγμή, η επιλογή του εκάστοτε τρόπου ανάλογα με το ακροατήριο».

- **Ο αναγνώστης είναι κριτικός**

«Επιλέγει και συγκρίνει πληροφορίες»

«Αναγνωρίζει και συζητά διαφορετικές ερμηνείες του κειμένου»(Βασικό Στάδιο 3, σ. 65).

«Πώς τα θέματα ανακαλύπτονται στα κείμενα» (Βασικό Στάδιο 3, σ. 66)

Ας υπενθυμιστεί ότι στις Βασικές Έννοιες αναφέρθηκε η Πολιτισμική Κατανόηση και η παράμετρος της γνώσης του διαφορετικού πολιτισμού. Και εδώ:

«Συγκρίνει σχέσεις ανάμεσα σε κείμενα από διαφορετικές κουλτούρες» (Βασικό Στάδιο 4, σ. 89)

3.2.3 Γραφή (Writing)

Στο σημείο αυτό η γραφή αντιμετωπίζεται ως διαδικασία και επισημαίνεται η διάσταση της κατασκευής του νοήματος, αλλά με τη χρήση των εκφραστικών τρόπων:

ΓΛΩΣΣΑ

- **Η γραφή ως διαδικασία.**

Η σύνθεση του κειμένου παρουσιάζεται ως μια διαδικασία που λαμβάνει χώρα στο χαρτί ή στην οθόνη (...χρησιμοποιούν σχεδιασμό, πρόχειρη γραφή, επικόλληση, διόρθωση και αυτοαξιολόγηση... Βασικό Στάδιο 3, σ. 67 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 90) .

Αυτή, έχει ως αποτέλεσμα στο Βασικό Στάδιο 4 το όλο κείμενο (..να δομούν ολοκληρωμένα κείμενα ... Βασικό Στάδιο 4, σ. 90).

- **Η κατασκευή της ανταπόκρισης του ακροατηρίου- το ανοικειωτικό⁸ επεισόδιο.**

Το κείμενο αυτό περιέχει νέες ιδέες, σκοπεύει σε κάποιο αποτέλεσμα και κινητοποιεί τον αναγνώστη

...παράγοντας κείμενα που ενδιαφέρουν και κινητοποιούν τον αναγνώστη...

...χρησιμοποιούν ευφάνταστο λεξιλόγιο και ποικίλες λογοτεχνικές και γλωσσικές τεχνικές για να επιτύχουν συγκεκριμένα αποτελέσματα... (Βασικό Στάδιο 3, σ. 67)

- **Γνώσεις για τη λογοτεχνία.⁹**

Στο Βασικό Στάδιο 4 (σ. 90) για την δόμηση του κειμένου του μαθητή προϋποτίθεται η γνώση του περιεχομένου και της μορφής της ποίησης, της παρωδίας, του παστίς, για αναπαρασταθεί η κατανόηση των στυλιστικών χαρακτηριστικών, με τη χρήση της σάτιρας της καρικατούρας, με τον πειραματισμό με διαφορετικές αφηγηματικές φωνές και την αξιοποίηση βασικών χαρακτηριστικών των λογοτεχνικών ειδών.

Παρόλο που, όπως αναφέρθηκε στην αρχή της ενότητας αυτής, η γραφή λαμβάνει υπόψη της το διαφορετικό μέσο (οθόνη ή χαρτί), δεν παρουσιάζονται εδώ ξεκάθαρα τρόποι αξιοποίησης του νήματος των ΤΠΕ, ούτε και αξιοποιείται η προηγούμενη παρατήρηση των χαρακτηριστικών του γραμμικού ή του μη γραμμικού κειμένου. Θα περίμενε κανείς να σχολιαστεί η ιδιαιτερότητα που απορρέει από διαφορετικά μέσα όσον αφορά τη γραφή. Σχολιάζοντας αυτήν την απουσία πρέπει να επισημανθεί ότι η

⁸ Δανείζομαι τον όρο από το οπλοστάσιο του Ρώσικου Φορμαλισμού. Οι Φορμαλιστές ως γνωστόν ενδιαφέρονταν όχι για το τι είναι η λογοτεχνία, αλλά για το τι κάνει. Θεωρούσαν, άρα, ότι η λογοτεχνική γλώσσα έχει την ιδιότητα να ανοικειώνει τη συμβατική γλώσσα και την εμπειρία, ανατρέποντας την καθιερωμένη αντίληψη της πραγματικότητας και ανανεώνοντας την ευαισθησία μας. Γιάννης Ν. Παρίσης, λήμμα Φορμαλισμός (ρωσικός), *Λεξικό Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2008.

⁹ Η αξιοποίηση των τρόπων και η άποψη ότι αυτοί οδηγούν στην ανταπόκριση του ακροατηρίου, προϋποθέτει γνώσεις για τη λογοτεχνία. Στην περίπτωση της σύνθεσης του συνόλου του κειμένου, οι γνώσεις αυτές συνεισφέρουν στην πιο ανάγλυφη αναπαραστάση του νοήματός του. Αυτός είναι ο λόγος που οι γνώσεις για τη λογοτεχνία εντάσσονται στο πεδίο της σημείωσης. Πρέπει να επισημανθεί εδώ ότι δεν βρέθηκε στη μελέτη του προγράμματος σπουδών άσκηση που να αφορά τη γνώση της ορολογίας αυτής καθαυτής.

αναφορά στο μη γραμμικό κείμενο και στους συνδέσμους στην προηγούμενη ενότητα τοποθετείται στα πλαίσια της ρητορικής για τους πολυγραμματισμούς χωρίς να αναμένεται (και) το μη- γραμμικό κείμενο ως ένα από τα κειμενικά είδη που θα παραγάγουν οι μαθητές στα πλαίσια της δεξιοτήτας της γραφής.

3.3 ΕΥΡΟΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Ο προκαταρκτικός στόχος του ορισμού του εύρους και του περιεχομένου σχετίζεται με τη σχέση του πολίτη με τον κόσμο: *η μελέτη των Αγγλικών να διευκολύνει τους μαθητές να εφαρμόζουν τις γνώσεις τους, τις ικανότητές τους και την κατανόησή τους σε σχετικές με τον καθημερινό κόσμο συνθήκες.* (Βασικό Στάδιο 3, σ. 69 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 91)

3.3.1 Ανάγνωση (Reading)

Σύμφωνα και με όσα γράφτηκαν παραπάνω για την Βασική Έννοια της Πολιτισμικής Κατανόησης, η ανάγνωση μέσα στα πλαίσια του σχολικού χώρου και μάλιστα η ανάγνωση όπως ορίζεται και συστηματοποιείται από ένα κείμενο όπως το Πρόγραμμα Σπουδών μιας χώρας, υποχρεωτικά ορίζει τον τρόπο που βλέπει ο πολίτης τον εαυτό του και τα όρια του ανήκειν. Ο εθνικός λογοτεχνικός κανόνας είναι ένας τρόπος για να οριστούν οι παραπάνω παράμετροι, άρα να συνδεθεί το *σχολείο με τον κόσμο*, να μορφωθεί *η ταυτότητα του πολίτη* και να δοθεί η διάσταση της συνέχειας. Στο παρόν κείμενο η φράση κλειδί για τον ορισμό αυτόν είναι η έννοια της **υψηλής ποιότητας των κειμένων** (Βασικό Στάδιο 3, σ. 70 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 93). Αντιλαμβάνεται κανείς ότι η έννοια αυτή τίθεται στο κείμενο ως υπερώνυμη και επιμερίζεται σε υπόωνυμες:

- *Να εκτιμούν τα χαρακτηριστικά [των κειμένων]*
- *Πώς σε κάποιες περιπτώσεις επηρέασαν την κουλτούρα και την σκέψη*
- *[Τα κείμενα] να επιτρέπουν την διερεύνηση της τωρινής τους κατάστασης [των μαθητών] και να προχωρούν πέρα από αυτήν για να αντιληφθούν διαφορετικές εποχές, κουλτούρες, οπτικές και καταστάσεις*
- *[Τα κείμενα] να κινητοποιούν τους μαθητές χρησιμοποιώντας τη γλώσσα ευφάνταστα για να δομήσουν νέες σημασίες και αποτελέσματα και να ενθαρρύνουν να κάνουν και οι μαθητές το ίδιο με τα δικά τους κείμενα.* (Βασικό Στάδιο 3, σ. 70 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 93)

Ξεκινώντας λοιπόν από την ΗΘΙΚΗ, ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ και ΝΟΗΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ πρέπει να επισημανθεί ότι η συνεχόμενη ανάγνωση (sustained reading) και η επιρροή στη γλώσσα και στην αντίληψη της ιστορίας, των ανθρώπων, των τόπων και των θεμάτων συμβάλλουν στην δόμηση της ταυτότητας του πολίτη. Τα κείμενα ανήκουν σε αυτά που έχουν γίνει μέρος του πολιτισμικού υφάσματος

(*cultural fabric*)... ενισχύουν την κοινωνική συνείδηση, προκαλούν τις στερεότυπες αντιλήψεις και τις συγκεκριμένες οπτικές (Βασικό Στάδιο 4, σ. 93). Ενισχυτική της θέσης αυτής είναι η παρότρυνση να αναζητείται το πολιτισμικό συγκείμενο του σχολείου και οι εμπειρίες των μαθητών. Με αυτόν τον τρόπο οι μαθητές διερευνούν την ιδέα για την ταυτότητά τους και αναλογίζονται τις αξίες τους, τις συμπεριφορές τους και τα συμπεράσματά τους για άλλους ανθρώπους, τόπους και χρόνους, μέσω της συνέχειας ή της αντίθεσης με τις δικές τους εμπειρίες. (Βασικό Στάδιο 3, σ. 70 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 93)

Ο διάλογος του κειμένου με άλλα κείμενα που διασχίζουν τις περιόδους και τα είδη για την προσέγγιση της εικόνας του άνδρα, της γυναίκας, του τόπου, της ταυτότητας, της αφηγηματικής φωνής και οπτικής γωνίας (Βασικό Στάδιο 4, σ. 93) εισάγει την έννοια της διακειμενικότητας ως τρόπο για να γίνει αντιληπτή η αλλαγή της εικόνας του ατόμου ή της μορφής του κειμένου, διαχρονικά, ανάλογα με τις συνθήκες παραγωγής του κειμένου.

ΓΛΩΣΣΑ

Η αναγωγή μέσω των αναγνωσμάτων στις εμπειρίες του μαθητή, ακουμπάει σε όσα ειπώθηκαν αμέσως προηγουμένως για την συγκρότηση της ταυτότητας του πολίτη. Ο πολίτης αναστοχάζεται κριτικά πάνω στην τωρινή του κατάσταση με τη βοήθεια της γλώσσας ως αναπαραστατικής δυνατότητας. Έτσι, επιτυγχάνεται δημιουργικά η δόμηση των νέων σημασιών και το τελικό αποτέλεσμα της ανάγνωσης ή η ενθάρρυνση να χρησιμοποιηθούν οι λογοτεχνικοί εκφραστικοί τρόποι για τα προσωπικά κείμενα των μαθητών:

«Να χρησιμοποιούν τη γλώσσα με τρόπο ευφάνταστο για να δομήσουν νέες σημασίες και αποτελέσματα και να ενθαρρύνουν τους μαθητές να προσπαθούν κάτι τέτοιο και στα δικά τους κείμενα.» (Βασικό Στάδιο 3, σ. 70 και Βασικό Στάδιο, 4, σ. 93)

Σε αυτό το σημείο το Πρόγραμμα Σπουδών παρουσιάζει τέσσερις δεξαμενές λογοτεχνικών κειμένων:

- **Σύγχρονοι συγγραφείς:** περιλαμβάνει κείμενα γραμμένα για νέους ανθρώπους και μια ευρεία κλίμακα πρόσφατων και σύγχρονων κειμένων όπως ιστορικά, μυστηρίου, επιστημονικής φαντασίας και ημερολογίων. Στην ατομική τους ανάγνωση οι μαθητές ενισχύονται να πειραματίζονται με νέα κείμενα.
- **Αγγλική λογοτεχνική παράδοση** για την προσέγγιση της οποίας τα κείμενα πρέπει να είναι ολόκληρα και να προσεγγίζονται με τη στήριξη και άλλων σημειωτικών πόρων (φίλμ, δραματουργικές δραστηριότητες).

Αυτή η παράδοση επιμερίζεται σε πριν από τον 20^ο αιώνα κείμενα και σε κείμενα του 20^{ου} αιώνα.

- **Κείμενα από διαφορετικές κουλτούρες και παραδόσεις¹⁰** που πρέπει να επιλέγονται με κριτήριο την σχέση του γράφοντα με την κουλτούρα ή την παράδοση, ώστε να την αναπαριστά με ευαισθησία και κατανόηση.
- **Τουλάχιστον ένα έργο του Γουίλιαμ Σαίξπηρ¹¹** που πρέπει να διδαχθεί ολόκληρο και να δοθεί η ευκαιρία να το αναπαραστήσουν οι ίδιοι ή να το παρακολουθήσουν στο θέατρο.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι η διδασκαλία της λογοτεχνίας περιορίζεται σημαντικά, αν συγκριθεί με την αντίστοιχη της γλώσσας. Ενώ ο αναγνώστης αποκομίζει (και σωστά) την εντύπωση ότι τα κείμενα που αποτελούν υλικό του μαθήματος της γλώσσας προέρχονται από κάθε κομμάτι της καθημερινότητας, στη λογοτεχνία δε γίνεται κάτι τέτοιο. Αυτό απορρέει ακριβώς από τη σχέση του ίδιου του περιεχομένου της λογοτεχνίας με τον κόσμο και την ταυτότητα στόχο του κάθε αναλυτικού προγράμματος και το παρόν Πρόγραμμα Σπουδών δεν αποτελεί εξαίρεση. Μάλιστα ο κόσμος αυτός φαίνεται να είναι συγκεκριμένος και οριοθετημένος. Αυτός προσφέρει τη δεξαμενή άντλησης των κειμένων προς ανάγνωση. Πρέπει συνεπώς να επισημανθεί ότι οι προηγούμενες παρατηρήσεις του κριτικού αναγνώστη περιορίζονται έτσι αρκετά στον κριτικό αναγνώστη της ορισμένης πραγματικότητας όπως αυτή μορφοποιείται από το πρόγραμμα σπουδών.

Εκτός από τα παραπάνω στο Πρόγραμμα Σπουδών και του 3^{ου} Βασικού Σταδίου (σ. 71), αλλά και του 4^{ου} (σ. 94, 95) γίνεται αναφορά στα ολόκληρα κείμενα. Η ολοκληρωμένη λογοτεχνική δομή θεωρείται μέσω αυτής της παρατήρησης ότι δίνει στον αναγνώστη συνολικότερη μορφή του στιγμιότυπου της ζωής που έχει επιλέξει και παρουσιάζει ο συγγραφέας. Σε άλλη θέση γίνεται πιο ολοκληρωμένη πρόταση για την ανάγνωση ολόκληρων κειμένων από ολόκληρη την τάξη (την οποία παραθέτουμε [εδώ](#)). Ο τρόπος πάντως που προτείνεται να ακολουθηθεί περιλαμβάνει εύκολα και απλά διατυπωμένα βήματα (όπως να χωριστεί το κείμενο στις φυσικές του ενότητες, να υπολογιστούν όχι παραπάνω από δύο διδακτικοί στόχοι για κάθε ενότητα, να υπολογιστούν οι ομάδες εργασίας και ο τρόπος ενίσχυσής τους). Επισημαίνεται τελικά, η σημασία του να μοιραστούν οι μαθητές τον ενθουσιασμό τους από το κείμενο με τους άλλους.

¹⁰ Ας επισημανθεί εδώ ότι οι συγγραφείς που ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία προέρχονται από χώρες-μέλη της κοινοπολιτείας.

¹¹ Ειδικότερα για την διδασκαλία του κειμένου του Σαίξπηρ τους σκοπούς σε κάθε στάδιο, ειδικότερους στόχους κάθε χρονιάς και πώς σχετίζεται με τη θεατρική αγωγή, βλέπε [εδώ](#) το σχετικό υλικό.

3.3.2 Γραφή (Writing)

Τα κειμενικά είδη από τα οποία μπορεί να αντλήσει ο μαθητής για να φτιάξει τα δικά του κείμενα κυμαίνονται από τα απολύτως χρηστικά (φυλλάδια πληροφοριών) μέχρι τα λογοτεχνικά (ιστορίες, ποιήματα, θεατρικά έργα). Οι δεξιότητες που πρέπει ν' αναπτύξουν οι μαθητές είναι καθαρά τεχνικές και περιγράφονται με ρήματα όπως *αναπτύσσω (Develop)*, *αναλύω και αξιολογώ (analyze and evaluate)*, *παρουσιάζω (Present)* και *εξηγώ ή περιγράφω (explain or describe)* (Βασικό Στάδιο 3, σ. 72 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 96).

3.3.3 Δομή και ποικιλία της γλώσσας

Παρόλο που η ενότητα αυτή του Προγράμματος Σπουδών αφορά τη Γλώσσα, κρίθηκε απαραίτητο να σχολιαστεί η παρατήρηση των επιρροών στην γραπτή και προφορική Γλώσσα, συμπεριλαμβανομένης της επιρροής της τεχνολογίας (Βασικό Στάδιο 3, σ. 72 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 96). Αυτό έρχεται να προστεθεί στην διάσταση της γραφής ή της ανάγνωσης στην οθόνη, η οποία επισημάνθηκε στην ενότητα των Βασικών Διαδικασιών. Η επιρροή της τεχνολογίας ως φορέα αλλαγών και η συνακόλουθη παραδοχή ότι η γλώσσα αντανακλά την ταυτότητα του πολίτη (reflects identity) (Βασικό Στάδιο 4, σ. 96) συμπληρώνεται από την παρατήρηση για τη σημασία και την επιρροή της Αγγλικής Γλώσσας ως παγκόσμιας γλώσσας (*global language*) (Βασικό Στάδιο 4, σ. 96) ή τη σημασία της αγγλικής γλώσσας ως γλώσσας της επικοινωνίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο (Βασικό Στάδιο 3, σ. 72). Οι παρατηρήσεις αυτές απηχούν απόψεις για τη διαχρονική επιρροή που δέχεται η γλώσσα από ποικίλους εξωγλωσσικούς παράγοντες (εδώ την τεχνολογία), αλλά και την θέση για τη σημασία της Αγγλικής γλώσσας η οποία επηρεάζει την ταυτότητα του πολίτη.

3.4 ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ (Curriculum Opportunities)

Στο σημείο αυτό - ειδικά στο Βασικό Στάδιο 4- ο μαθητής είναι ένας ανεξάρτητος πολίτης. Οι συνθήκες στις οποίες καλείται ν' ανταποκριθεί βρίσκονται εκτός του περιβάλλοντος της αίθουσας. Αυτός είναι και ο λόγος που θεωρείται δεδομένη η ανάμειξή του και στο τοπικό και στο εθνικό και στο παγκοσμιοποιημένο τοπίο.

3.4.1 Ομιλία και ακρόαση (Speaking and listening)

ΓΛΩΣΣΑ (ως σημειωτικός πόρος για την παραγωγή διαφορετικής σημασίας ή την έκφραση σχέσεων εξουσίας)

Να πειραματίζονται με ένα εύρος προσεγγίσεων, να παράγουν διαφορετικά αποτελέσματα και να παίζουν με τη γλώσσα (Βασικό Στάδιο 3, σ. 73).

Βλέποντας ζωντανές παραστάσεις στο θέατρο, όπου αυτό είναι δυνατόν, να αντιλαμβάνονται πώς μεταφέρονται η δράση, ο χαρακτήρας, η ατμόσφαιρα, η ένταση και τα θέματα (Βασικό Στάδιο 3, σ. 73).

Να παρουσιάζουν με κάποιο σκοπό, πράγμα που θα τους κάνει να μιλούν με εξουσία πάνω σε συγκεκριμένα θέματα (Βασικό Στάδιο 4, σ. 97).

ΗΘΙΚΗ, ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ και ΝΟΗΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

Η συμμετοχή στην ομάδα που λαμβάνει υπόψη της την τοπική κοινότητα (local community) και ταυτόχρονα τοποθετείται στο εθνικό (nationally) και διεθνές (internationally) συγκείμενο ορίζει τη σχέση με τον κόσμο, αλλά και την ταυτότητα του πολίτη (Βασικό Στάδιο 3, σ. 73 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 97)

Η σύνδεση των σχολικών αντικειμένων μεταξύ τους (cross-curricular links) παρουσιάζει τη μάθηση σαν μια ολοκληρωμένη διαδικασία. Κάθε δεξιότητα μπορεί να εξυπηρετήσει και άλλα μαθήματα και έτσι να συνδέσει το σχολείο με τον κόσμο.

Κυρίως, λαμβάνονται υπόψη οι ικανότητες του μαθητή για πέρα από τη σχολική πραγματικότητα καταστάσεις (*contexts beyond the classroom*, Βασικό Στάδιο 3, σ. 73) ή άγνωστες καταστάσεις και ακροατήρια πέρα από την αίθουσα (*unfamiliar situations and audiences beyond the classroom*, Βασικό Στάδιο 4, σ. 97).

3.4.2 Ανάγνωση (Reading)

Οι παραπάνω παρατηρήσεις ανήκουν περισσότερο στο κομμάτι της γλώσσας, συνεισφέρουν όμως στην εικόνα του αναγνώστη μαθητή που καλείται να εξωτερικεύσει και προφορικά την αναγνωστική του εμπειρία. Ειδικότερα όμως για την δεξιότητα της ανάγνωσης προκύπτουν οι εξής:

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ, ΗΘΙΚΗ και ΝΟΗΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

- **Ανεξάρτητος και δικτυωμένος αναγνώστης.**

Ο μαθητής γίνεται ανεξάρτητος αναγνώστης που διαβάζει ολοκληρωμένα κείμενα για μεγάλες περιόδους. (Βασικό Στάδιο 3, σ. 74 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 98)

Οι ικανότητές του να απαντά ή να ενεργεί με κίνητρο το κείμενο δοκιμάζονται σε ένα εύρος καταστάσεων που περιλαμβάνουν και τον χώρο εργασίας και άλλα δημόσια περιβάλλοντα. (Βασικό Στάδιο 4, σ. 98)

Συμμετέχει σε δραστηριότητες που ενισχύουν την ανάγνωση και εμπλέκεται σε συζητήσεις για τα ενδιαφέροντά του και τις προτιμήσεις του. Διαβάζει για ευχαρίστηση.

Συναντάει και άλλους αναγνώστες ή συγγραφείς μέσω του Διαδικτύου. (Βασικό Στάδιο 3, σ. 74 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 98)

ΤΠΕ

Με την τελευταία παρατήρηση διαπιστώνεται ότι το Διαδίκτυο δεν είναι ένας χώρος σιωπηλής αναζήτησης και αλίευσης πληροφοριών. Αναγνωρίζεται η ανάγκη να χρησιμοποιηθεί ως χώρος ανταλλαγής απόψεων, δηλαδή ως κοινωνικός χώρος.

3.4.3 Γραφή (Writing)

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ, ΗΘΙΚΗ και ΝΟΗΤΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ.

- **Ανεξάρτητος γράφων**

Μέσα σε αυτό το νέο τοπίο ο μαθητής -αναγνώστης αναμένεται να έχει καλλιεργήσει τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

Ανεξάρτητος γράφων, που προχωρά και πέρα από την επικρατούσα κατάσταση και αναλαμβάνει διαφορετικούς ρόλους και οπτικές. (Βασικό Στάδιο 3, σ. 75 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 99)

Γράφει για περιστάσεις εκτός τάξης (Βασικό στάδιο 3, σ. 75) και για πραγματικές περιστάσεις και εύρος κοινού (Βασικό Στάδιο 4, σ. 99)

Για να μάθει για τον τρόπο γραφής εργάζεται με σταθερούς τρόπους με τους συγγραφείς (Βασικό Στάδιο 3, σ. 75 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 99)

Κάνει διαθεματικές συνδέσεις (cross- curricular links) Βασικό Στάδιο 3, σ. 75 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 99)

ΓΛΩΣΣΑ

- **Η γλώσσα ως σημειωτικός πόρος που συνδέει με τον κόσμο.**

Παίζει με τη γλώσσα και ανακαλύπτει διαφορετικούς τρόπους για να ξεσκεπάσει και να μορφώσει το νόημα που θέλει. (Βασικό Στάδιο 3, σ. 75 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 99)

Το γράψιμο είναι μέσον για να σκεφτεί και να αναζητήσει εύρος οπτικών και προοπτικών του κόσμου (Βασικό Στάδιο 4, σ. 99)

...αναδιατυπώνει μέρη ή όλο το κείμενο λαμβάνοντας υπόψη την ανατροφοδότηση (Βασικό Στάδιο 4, σ. 99)

ΤΠΕ

- Η διαμόρφωσή του ως κριτικού υποκειμένου με ανεξάρτητες θέσεις σημαίνει και την διεπίδρασή του μέσω του παγκόσμιου ιστού.

Συμμετέχει σε χώρους κοινωνικής δικτύωσης (Βασικό Στάδιο 3, σ. 75 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 99)

Γράφει στην οθόνη ή στο χαρτί (Βασικό Στάδιο 4, σ. 99)

Συμπερασματικά, πρέπει να σημειωθεί ότι η ταυτότητα του ενεργού πολίτη που κρίνει ανεξάρτητα το περιεχόμενο των κειμένων και διαμορφώνει τον προσωπικό του λόγο αποτελεί την ταυτότητα- στόχο του αναλυτικού προγράμματος. Η ταυτότητα αυτή κατασκευάζεται (και) με τη βοήθεια της ενσυναίσθησης (empathy) (Βασικό Στάδιο 3, σ. 75). Ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο, κυρίως στο Βασικό Στάδιο 4, ο χώρος και ο χρόνος εκτείνονται πέρα από τον σχολικό. Με τις ευκαιρίες που προσφέρει το πρόγραμμα σπουδών η σχολική διαδικασία ακουμπάει στην κοινωνία και βέβαια ο μαθητής μετέχει της κοινωνικής πραγματικότητας.

Ειδικά για την χρήση των ΤΠΕ, ας σημειωθεί ότι ο μαθητής που φοιτά στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση λειτουργεί σε μεγάλο βαθμό ομαδικά και ενδιαφέρει αρκετά η συνεισφορά και η παρουσία του στην ομάδα του. Από την άλλη πλευρά, καλείται να αποκτήσει το χαρακτηριστικό του κριτικού/ ανεξάρτητου αναγνώστη και μάλιστα του συνειδητού αναγνώστη. Για να το πετύχει αυτό **δικτυώνεται** και αποκτά προϋποθέσεις δικτυωμένου εαυτού (networked individualism).¹² Σε αυτήν την περίπτωση το Διαδίκτυο δεν είναι χώρος σιωπηλής πλοήγησης, αλλά και κοινωνικός χώρος για την ανταλλαγή απόψεων με μέλη άλλων ομάδων (π.χ. συγγραφέων). Σε αυτό το πλαίσιο η επιθυμία της συμμετοχής στην τοπική κοινωνία και μέσω αυτής στην παγκόσμια θυμίζει την έννοια glocalization δηλαδή την παρουσία του ατόμου ταυτόχρονα σε ατομικό και τοπικό επίπεδο, αλλά και σε ευρύτερο (παγκόσμιο) επίπεδο.

Από την άλλη πλευρά, πρέπει να σημειωθεί ότι ο γράφων μαθητής κυρίως καλείται να υπολογίσει το ακροατήριό του (επικοινωνιακός λόγος) κατά την περίσταση της γραπτής επικοινωνίας. Η δημιουργική του φαντασία συλλαμβάνει την κειμενική ολότητα. Το γράψιμο λαμβάνει χώρα σαν διαδικασία στην οποία ο υπολογιστής είναι κυρίως ένα μέσον που την υποστηρίζει τεχνικά (αναγνωρίζεται η χρήση της οθόνης ή

¹²Σχετικά με το δικτυωμένο εαυτό και την έννοια glocalization: Ryberg T. & Larsen M.C., "Networked Identities: Understanding relationships between strong and weak ties in networked environments", *Journal of Computer Assisted Learning*, 2009, 25, 103-115 και Jones C.R., Ferreday D. & Hodgson V., "Networked Learning a relational approach: weak and strong ties", *Journal of Computer Assisted Learning*, 2009, 25, 90-102.

του χαρτιού). Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο, δεν είναι τυχαίο ότι τα πολυτροπικά και τα μη γραμμικά κείμενα αναφέρονται μόνον στην δεξιότητα της ανάγνωσης.

4. Αξιολόγηση

«Αξιολόγηση είναι το πώς οι μαθητές αναγνωρίζουν την επίτευξη των στόχων και σημειώνουν πρόοδο και πώς οι εκπαιδευτικοί διαμορφώνουν και εξατομικεύουν την διδασκαλία.»¹³ Με αυτόν τον τρόπο ορίζεται η αξιολόγηση από το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

Η αξιολόγηση χαρακτηρίζεται **ολοκληρωμένη**, με την έννοια ότι το κάθε σχολείο φτιάχνει το δικό του Πρόγραμμα Σπουδών ανάλογα με τις ανάγκες του και η αξιολόγηση αναπροσαρμόζεται σε κάθε περίπτωση για να ενισχύσει το σχεδιασμένο έργο.

Ο μαθητής είναι το κέντρο της αξιολόγησης: ο μαθητής αξιολογείται *διαμορφωτικά ή απολογιστικά* και αυτοαξιολογείται. Η αξιολόγηση δεν είναι κάτι που κάποιος κάνει στο μαθητή. Ούτε ο δάσκαλος αξιολογεί απλώς. Χαίρεται μαζί με το μαθητή για την επιτυχία και αναγνωρίζει, *πάλι μαζί με το μαθητή, τα δυνατά του σημεία και τις μελλοντικές προτεραιότητες. Έτσι δομείται η αυτοπεποίθηση του μαθητή.*

Η αξιολόγηση δίνει έμφαση **στον όλο μαθητή**: στο βαθμό που –όπως θα φανεί και αργότερα– η φιλοσοφία του εκπαιδευτικού συστήματος είναι η ολιστική προσέγγιση της σχολικής διαδικασίας. Όπως ενδιαφέρει η συνοχή και η επικοινωνία των μερών του συνόλου, έτσι και ο μαθητής είναι ένα ολοκληρωμένο υποσύνολο του όλου. Άρα, η αξιολόγηση ενδιαφέρεται για το σύνολο των πτυχών της προσωπικότητας του. Η αξιολόγηση αυτή γίνεται μέσα στην κοινότητα στην οποία ζει ο μαθητής, άρα όχι μόνο μέσα στην τάξη. *Σκοπός της είναι η σύνδεση των δεξιοτήτων και της επάρκειας που δείχνουν [οι μαθητές] εκτός σχολείου με αυτές που χρειάζονται για να επιτύχουν μέσα στην αίθουσα.*¹⁴

Η αξιολόγηση είναι αναπόσπαστο κομμάτι της διδασκαλίας και της μάθησης: έτσι ο εκπαιδευτικός εξατομικεύει την αξιολόγηση προσαρμόζοντας τη μάθηση στις ανάγκες του μαθητή και καταλήγει σε αποφάσεις και ενέργειες για τον εκπαιδευτικό και το μαθητή, αλλά και ορίζει τον τρόπο με τον οποίο η πορεία του μαθητή συμβαδίζει με τα εθνικά κριτήρια: η αξιολόγηση πρέπει να εναρμονίζεται με τα

¹³ <http://curriculum.qcda.gov.uk/key-stages-3-and-4/assessment/Assessment-key-principles/index.aspx>

¹⁴ Σε αυτό το σημείο συνδέεται η αξιολόγηση με τις **Δεξιότητες** που βρίσκει κανείς στους στόχους του Αναλυτικού Προγράμματος. Εκτός από τις λειτουργικές δεξιότητες, που αναφέραμε εκτενώς παραπάνω, γίνεται εδώ αναφορά στο σύνολο προσωπικών, μαθησιακών και νοητικών δεξιοτήτων (με το ακρωνύμιο PLTS), <http://curriculum.qcda.gov.uk/key-stages-3-and-4/assessment/Assessment-key-principles/index.aspx>

εθνικά κριτήρια για να υπάρχει συνοχή ανάμεσα στα σχολεία, για να εντοπίζεται η πρόοδος και για να αξιολογείται το αποτέλεσμα.

Τα είδη της αξιολόγησης είναι τρία: η **καθημερινή αξιολόγηση** που εκτείνεται στο επίπεδο του διαλόγου του εκπαιδευτικού και του μαθητή ή του μαθητή και των συμμαθητών ή του μαθητή με τον εαυτό του και δίνει άμεση πληροφόρηση για την πρόοδό του και για τα επόμενα βήματα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Αυτή η καθημερινή αξιολόγηση τροφοδοτεί την **περιοδική αξιολόγηση** που βλέπει συνολικότερα την εφαρμογή της κατακτημένης γνώσης σε ποικίλα συγκείμενα και αναπροσαρμόζει –εάν κριθεί απαραίτητο- το μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο πρόγραμμα του εκπαιδευτικού. Τα αποτελέσματα των δύο αυτών ειδών αξιολόγησης επηρεάζουν την **μεταβατική αξιολόγηση**, στο τέλος του χρόνου ή του Βασικού Σταδίου κατά την οποία συγκεντρώνονται όλες οι ενδείξεις και αποδείξεις του εκπαιδευτικού για το μαθητή. Με αυτόν τον τρόπο η αξιολόγηση μπορεί να ανάγεται (και) σε εθνικό επίπεδο. Η προσπάθεια για την αναγωγή των αποτελεσμάτων της αξιολόγησης σε εθνικό επίπεδο διαμορφώθηκε από το 2004 ως το 2010 με τη συνδρομή του QCDA¹⁵ και της Εθνικής Στρατηγικής (National Strategies).¹⁶ Η διαδικασία της αξιολόγησης ονομάζεται σε όλη την έκταση των σχετικών ιστοτόπων Assessing Pupils' Progress (με το ακρωνύμιο APP).

Το παραπάνω πρόγραμμα αξιολόγησης εφαρμόζεται ως εξής: ο εκπαιδευτικός συλλέγει πληροφορίες από ποικιλία μαθητικών δραστηριοτήτων και από διάφορες δραστηριότητες που περιλαμβάνονται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών, συνυπολογίζοντας τη συμπεριφορά και τις αντιδράσεις του μαθητή (καθημερινή αξιολόγηση). Όταν ο εκπαιδευτικός έχει επαρκείς ενδείξεις για το τι μπορεί να κάνει ο μαθητής, **ανεξάρτητα και σε διαφορετικά συγκείμενα**, μπορεί να γίνει περιοδική αξιολόγηση. Στο σημείο αυτό ο εκπαιδευτικός πρέπει να λάβει υπόψη του τις κατευθυντήριες γραμμές της αξιολόγησης ([assessment guidelines](#)). Τα επίπεδα (Attainment targets) -δηλαδή τα κατώφλια που πρέπει να κατακτά ο μαθητής κατά τη διάρκεια του 3^{ου} Βασικού Σταδίου, είναι κατανεμημένα ανά δύο σε κάθε εσχάρα βαθμολόγησης. Ο εκπαιδευτικός επιλέγει την εσχάρα που θεωρεί ότι αντιπροσωπεύει καλύτερα το επίπεδο του μαθητή έχοντας υπόψη του τα Σημεία Αξιολόγησης ([Assessment Focuses and Criteria](#)).

Οι σχάρες που διατίθενται σημειώνουν στον κάθετο άξονα τα επίπεδα από το 1 ως το 8 και σε οριζόντιο άξονα τα κριτήρια αξιολόγησης. Με πλάγια γράμματα σε κάθε

¹⁵ <http://www.qcda.gov.uk/49.aspx>

¹⁶ Εθνική στρατηγική ονόμαζε τις πρωτοβουλίες της για την Παιδεία η κυβέρνηση που είχε την εξουσία πριν την εθνική εκλογή της 11ης Μαΐου 2010. Βλέπε εδώ σχετικό υλικό: <http://nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/>

κριτήριο σημειώνεται η ακριβής δεξιότητα στην οποία ανταποκρίνεται ο μαθητής). Έτσι **χαρακτηρίζει συνολικά** το επίπεδό του ως χαμηλό, ασφαλές και υψηλό για κάθε επίπεδο σε κάθε στόχο επίτευξης. Διατίθεται φάκελος με την επίδοση του μαθητή που μπορεί να τον κατατάξει σε εθνική κλίμακα όποτε αυτό είναι αναγκαίο.

Σημαντικό μέρος της αξιολόγησης είναι η εξέταση, σε εθνικό επίπεδο και μετά το 4^ο Βασικό Στάδιο, για την απόκτηση των πιστοποιήσεων General Certificate of Secondary Education (GCSE).¹⁷ Ας σημειωθεί προκαταρκτικά ότι η εξέταση αυτή δεν διενεργείται κατευθείαν από την Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και τους θεσμοθετημένους φορείς της, αλλά από ανεξάρτητους οργανισμούς οι οποίοι έχουν ως μια από τις βασικές αποστολές τους την παροχή και τη βελτιστοποίηση της αξιολόγησης. Ιδιαίτερα αξιολογη παράμετρος είναι το ότι οι οργανισμοί αυτοί δεν είναι ιδιωτικοί, αλλά χαρακτηρίζονται ως Educational Charities¹⁸, πράγμα που αφενός αποκόπτει την διαδικασία της αξιολόγησης που αφορά την μετάβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση από τη Δευτεροβάθμια, και εξασφαλίζει το βαθμό της αξιοπιστίας που η συγκεκριμένη κοινωνία χρειάζεται για να εμπιστευτεί το σύστημα αυτό. Για να διαπιστωθεί ο βαθμός της εφαρμογής των αρχών του Προγράμματος Σπουδών σε αυτήν την πτυχή της σχολικής ζωής, κρίθηκε σκόπιμο να μελετηθούν δειγματοληπτικά τα θέματα των εξετάσεων. Ας σημειωθεί εδώ ότι ο φορέας πιστοποίησης διαθέτει στους μαθητές που ετοιμάζονται για την εξέταση, έκδοση¹⁹ με τα υπό εξέταση κείμενα καθώς και υλικό για τους διδάσκοντες.²⁰ Από την ιστοσελίδα του οργανισμού που χρησιμοποιήθηκε για την σύνταξη της μελέτης αυτής, διατίθενται για τον επισκέπτη παλαιά θέματα. Τα θέματα αφορούν τα έτη 2007 έως και 2010. Τα κείμενα που φαίνεται να μελετώνται αυτό το διάστημα είναι τα ίδια. Ωστόσο, από το Σεπτέμβριο του 2010 και εξής αναγγέλλεται η αλλαγή τους.²¹

¹⁷ Από το Σεπτέμβριο του 2010 οι εξετάσεις επιπέδου GCSE για το μάθημα των Αγγλικών μπορούν να αποτελούν είτε δύο χωριστά αντικείμενα και να οδηγούν σε δύο διαφορετικές πιστοποιήσεις (Γλώσσα, Λογοτεχνία) ή να προτιμώνται ως ένα ενιαίο αντικείμενο (Γλώσσα και Λογοτεχνία).

¹⁸ Η μελέτη αυτή αξιοποιεί το υλικό που δίνεται από τον φορέα Assessment and Qualifications Alliance (AQA). Όπως αναφέρεται στον ιστότοπό του είναι ο μεγαλύτερος φορέας πιστοποίησης στο Ηνωμένο Βασίλειο και διενεργεί το 50% των εξετάσεων πιστοποίησης.

¹⁹ Ψηφιακή Ανθολογία των κειμένων της οποίας το περιεχόμενο διατίθεται μόνον κατόπιν εγγραφής <http://anthology.aqa.org.uk/>

²⁰ Εδώ μπορεί να δει κανείς το υλικό για τους εκπαιδευτικούς <http://www.aqa.org.uk/resource-zone/english/english-literature.php>

²¹ Βλέπε εδώ οπτικό υλικό με τη σύμβουλο του οργανισμού <http://www.aqa.org.uk/resource-zone/english/overview.php> και [εδώ](#) γραπτό υλικό με τις αλλαγές

Παραθέτουμε ερωτήσεις εξετάσεων:

1. «Διάβασε το παρακάτω απόσπασμα που είναι η αρχή του κεφαλαίου 6 της νουβέλας και απάντησε την ακόλουθη ερώτηση [παρατίθεται απόσπασμα]

Γράψε για:

Το πώς ο συγγραφέας χρησιμοποιεί λεπτομέρειες για να κάνει τον αναγνώστη να σκεφτεί για τους ήρωες, τα γεγονότα και τις ιδέες στη νουβέλα

Πώς ο συγγραφέας χρησιμοποιεί λεπτομέρειες για να προετοιμάσει για το τέλος»

2. «Σύγκρινε τη σημασία του τίτλου [παρατίθεται τίτλος κειμένου από την ανθολογία] με τη σημασία τίτλου άλλης ιστορίας από την συλλογή [ενν. Κειμένων]

3. «Ποια νομίζεις ότι είναι η σημασία του κτήνους στον Άρχοντα των Μυγών;

Γράψε για:

Την γνώμη που έχουν τα αγόρια για το κτήνος

Τι μπορεί να συμβολίζει το κτήνος

Πώς το παρουσιάζει ο Golding»

4. «Πολλοί θεωρούν ότι [τίτλος του κειμένου] είναι απαισιόδοξο. Σε ποιο βαθμό συμφωνείς;»

5. «Σύγκρινε την αποτελεσματικότητα του τέλους των [παρατίθενται οι τίτλοι δύο ποιημάτων της ανθολογίας που γράφηκαν μετά το 1914]

Σύγκρινέ τα με δύο ποιήματα της ανθολογίας πριν το 1914»

6. «...σύγκρινε την αναγνωστική ανταπόκρισή σου στα [τίτλοι ποιημάτων από την μετά το 1914 ποιητική παραγωγή] με αυτήν σε ένα ποίημα πριν από το 1914»

7. «Σύγκρινε τη γλώσσα που χρησιμοποιείται για να αναπαρασταθεί η στάση των ομιλητών στα ποιήματα που διαβάσατε στην ανθολογία. Για να γίνει αυτό επιλέξτε δύο ποιήματα από την λίστα Α και δύο από τη λίστα Β. [παρατίθενται δύο λίστες]

8. «Ποιον χαρακτήρα από το [τίτλος κειμένου] αντιπαθείς περισσότερο και γιατί;

Γράψε για:

Τι λέει και κάνει ο χαρακτήρας που σε κάνει να τον αντιπαθήσεις;

Πώς ο συγγραφέας σε κάνει να τον αντιπαθήσεις από τον τρόπο που γράφει;»

9. *«Τι σου άρεσε διαβάζοντας το [τίτλος];*

Τι σου άρεσε από τους χαρακτήρες και τα γεγονότα και γιατί;

Τι σου άρεσε από τον τρόπο που γράφει ο συγγραφέας;»

Σε κάθε σύνολο θεμάτων υπάρχουν δύο ή τρεις χωριστές ενότητες. Όταν πρόκειται για δύο ενότητες η πρώτη αφορά την πρόζα -και η ερώτηση σχετίζεται με το εκάστοτε κείμενο- ενώ η δεύτερη την ποίηση -και η ερώτηση ζητά τη σύγκριση κειμένων εκ των οποίων το ένα δεν παρατίθεται. Στην περίπτωση των τριών ενότητων, η πρώτη αφορά τον Σαίξπηρ -και κινείται εντός των ορίων του εκάστοτε εξεταζόμενου κειμένου- η δεύτερη αφορά την ποίηση -και αναφέρεται και σε άλλο κείμενο- και η τρίτη, την πρόζα -σ' αυτήν την περίπτωση δεν εξετάζεται η διακειμενική σχέση, παρά μόνον ζητήματα που αφορούν το ίδιο το κείμενο. Σχολιάζοντας ειδικότερα τα παραδείγματα που παραθέσαμε βλέπουμε την συστηματική παρουσία του ρήματος *συγκρίνω* καθώς και τον υπολογισμό της αναγνωστικής ανταπόκρισης του μαθητή στο κείμενο. Οι εκφραστικοί τρόποι του κειμένου αξιολογούνται ως μέσα επίτευξης των στόχων του γράφοντα. Δεν ζητείται δηλαδή η ανίχνευσή τους, αλλά η συνεισφορά τους στο κειμενικό αποτέλεσμα.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι η αξιολόγηση αφορά τη συνολική προσωπικότητα και παρουσία του μαθητή στο χώρο του σχολείου, πράγμα που φαίνεται και από το γεγονός ότι οι εσχάρες αξιολόγησης φανερώνουν ένα πολύπλοκο σύστημα χαρακτηρισμού του ατόμου. Δεν είναι μια ανεξάρτητη από τη συνέχεια της εκπαιδευτικής πράξης διαδικασία, αλλά ανάγεται σε εθνικό επίπεδο και λαμβάνει υπόψη της τον πολίτη που παράγει το εκπαιδευτικό σύστημα. Επειδή στόχος της είναι ο επιτυχημένος και ανεξάρτητος μαθητής, πράγμα που σε ποικίλους τόνους αναφέρθηκε και σε άλλα σημεία, βλέπουμε ότι στοχεύει με την αυτοαξιολόγηση να συνεισφέρει και σε αυτήν την πτυχή της προσωπικότητας στόχου.

5. ICT across the Curriculum

Η κίνηση ICT across the curriculum (στο εξής οι παραπομπές σε αυτό το τεύχος) αποτελεί μέρος της Εθνικής Στρατηγικής για τη στήριξη της ολοκληρωμένης προσέγγισης του σχολείου²². Πρόκειται για ένα σύνολο υλικών που έχει σχεδιαστεί για να προάγει την χρήση του υπολογιστή σε όλα τα αντικείμενα του σχολείου. Υποστηρίζεται ότι:

*«Η δεξιότητα χρήσης ΤΠΕ είναι πολύ ευρύτερη από την απαίτηση τεχνικών δεξιοτήτων στις εφαρμογές λογισμικού, παρόλο που και αυτές είναι σημαντικές. Η δεξιότητα χρήσης ΤΠΕ σημαίνει την κατάλληλη επιλογή, χρήση και αξιολόγηση των ΤΠΕ. Κυρίως οι μαθητές πρέπει να είναι ενήμεροι **τι είδους ΤΠΕ** διατίθενται, **πότε** να τις χρησιμοποιήσουν και **γιατί** είναι απαραίτητες για την διαδικασία»²³*

Στις εισαγωγικές παρατηρήσεις για την εφαρμογή των ΤΠΕ σε όλα τα αντικείμενα παρατηρείται ότι *«παρόλο που το σχολείο έχει κάνει μια σοβαρή επένδυση στην ανάπτυξη των πόρων για τη χρήση ΤΠΕ αυτή δεν θα δώσει από μόνη της τις απαραίτητες δυνατότητες για να εφαρμοστεί και αναπτυχθεί η δεξιότητα αυτή ούτε θα προσθέσει αυτόματα αξία στην διδασκαλία και την μάθηση»²⁴*

Μερικές παράμετροι που επισημαίνονται ως προϋποθέσεις για την επιτυχημένη εφαρμογή, εκτός από την αποτελεσματική διδασκαλία του ίδιου του αντικειμένου των υπολογιστών και την ενημέρωση του προσωπικού του σχολείου, είναι η ύπαρξη υλικοτεχνικής υποδομής και η παροχή ΤΠΕ στις τάξεις των επιμέρους αντικειμένων. Ειδική αναφορά πρέπει να γίνει στην ολιστική προσέγγιση της διδασκαλίας *«που δείχνει καθαρά και θα ιεραρχήσει τις δυνατότητες της εφαρμογής και της ανάπτυξης των ΤΠΕ ώστε οι μαθητές να μεταφέρουν την ανάλογη δεξιότητα [ενν. χρήση των ΤΠΕ] στα επιμέρους αντικείμενα»*, την χρήση σε μικρές ομάδες, την εξατομικευμένη χρήση από τον καθηγητή που μπορεί να περιέχει και δυνατότητες δημιουργίας ενδοσχολικού δικτύου.²⁵

Οι τέσσερις δεξιότητες που σχετίζονται με τις ΤΠΕ (βλέπε το σχήμα 1) και αφορούν όλα τα σχολικά αντικείμενα είναι:

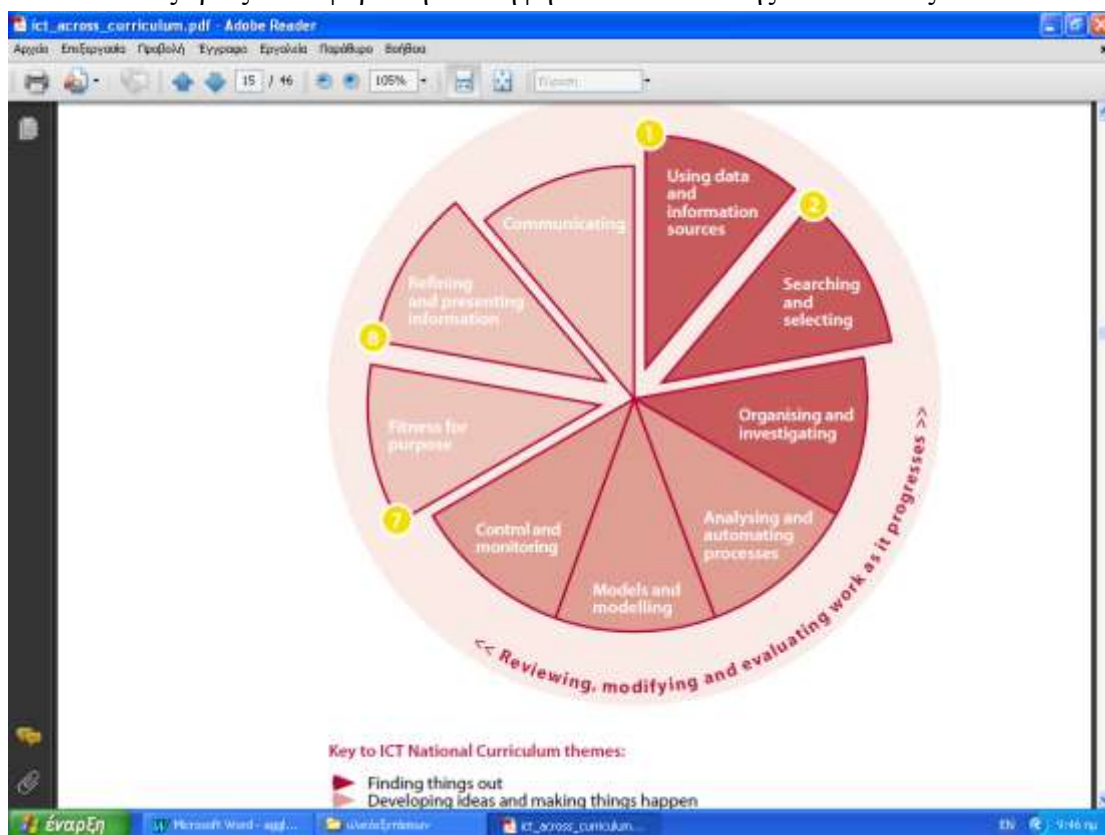
²² Μάλιστα στο σχετικό ιστότοπο παρουσιάζεται εκτεταμένη ενότητα για την ολιστική παιδαγωγική. Βλέπε σχετικά <http://nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/secondary>

²³ Ο.π., σ. 7 οι υπογραμμίσεις δικές τους

²⁴ Ο.π., σ. 10

²⁵ Ο.π., σ. 10

- Η **εύρεση πληροφοριών** (εντοπισμός πληροφοριών, επιλογή, οργάνωσή τους).
- Η **ανάπτυξη ιδεών και η επίτευξη σκοπών** (ανάλυσή τους και εισαγωγή των πληροφοριών στην αυτοματοποιημένη διαδικασία, διαμόρφωση προτύπων (models)).
- Η **ανταλλαγή και η κοινοποίηση των πληροφοριών** (προσαρμογή στον σκοπό της εργασίας, διαμόρφωση και παρουσίαση, επικοινωνία).
- **Επανάληψη, αναμόρφωση και αξιολόγηση της εργασίας κατά τη διαδικασία.** Πρόκειται για τον περιγεγραμμένο κύκλο που περιλαμβάνει τις άλλες τρεις και αφορά τη σύλληψη του συνόλου της διαδικασίας.²⁶

Σχήμα 1

Η προσέγγιση της πληροφορίας ως ενός σημαντικού κεφαλαίου που κινεί όλο το εκπαιδευτικό σύστημα και πρέπει να διδαχθεί η διαχείρισή της σχετίζεται με το Γλωσσικό Μάθημα. Εκεί η μονάδα οργάνωσης είναι το κείμενο. Η αναζήτηση του κειμένου και της περικειμενικής πληροφορίας, η διαχείριση του κειμένου ως δικτύου πληροφοριών και η παρουσίαση αυτών των πληροφοριών με την προσαρμογή στο σκοπό, είναι μέσα στα ζητούμενα της κατάρτισης του κριτικού αναγνώστη. Η όλη

²⁶ Ο.π., σ. 12

διαδικασία ενισχύει τη γνώση για τον άλλον (θυμίζουμε τον όρο Πολιτισμική Κατανόηση). Πρόκειται για διαστάσεις της μαθησιακής διαδικασίας που συναντήσαμε και στον κορμό του προγράμματος σπουδών. Αυτό κάνει την παρουσία τους εδώ ακόμη πιο σημαντική καθώς παρουσιάζεται συνέπεια ανάμεσα στα νήματα που διατρέχουν το πρόγραμμα σπουδών, με κείμενα όπως αυτό που αποτελεί μέρος του οπλισμού του εκπαιδευτικού.

Ενδιαφέρουσα διάσταση του κειμένου αυτού αποτελεί η παράγραφος με τίτλο «Planning to use ICT in English lessons».²⁷ Στην παράγραφο αυτή οι εκπαιδευτικοί παροτρύνονται να απαντούν σε μια σειρά ερωτημάτων καθώς σχεδιάζουν το μάθημά τους με τη χρήση ΤΠΕ. Στην πρώτη από αυτές, παρόλο που οι ΤΠΕ αναγνωρίζονται ως εν δυνάμει φορείς προστιθέμενης αξίας στο μάθημα, πράγμα που καταγράφει τη σημασία τους, υπονοείται ότι δεν είναι αυτοσκοπός και μάλιστα ότι μπορούν ενδεχομένως να δημιουργήσουν περισσότερα προβλήματα από αυτά που καλούνται να λύσουν.²⁸

Καθώς οι εκπαιδευτικοί σχεδιάζουν την χρήση ΤΠΕ, πρέπει να λάβουν υπόψη τους άν:

Οι ΤΠΕ προσθέτουν αξία στο μάθημα:

- Θα μπορούσαν τα αποτελέσματα της διδασκαλίας να επιτευχθούν ίσως και καλύτερα χωρίς την χρήση των ΤΠΕ;
- Είναι η μορφή ΤΠΕ (λογισμικό) αυτή που ενδείκνυται περισσότερο για την περίπτωση αυτή;...²⁹

Παρακάτω παρατίθενται συγκεκριμένα παραδείγματα:

Παράδειγμα 1³⁰:

Οι μαθητές του 9^{ου} έτους ερεύνησαν στο Διαδίκτυο για εικόνες σχετικές με τον Μάκβεθ. Δόθηκε σημασία στην επιλογή των εικόνων που ήταν θεμελιώδεις για τα ζητήματα του έργου. Οι μαθητές εργάστηκαν σε ομάδες για να επιλέξουν, να αποθηκεύσουν και να εκτυπώσουν αυτές τις εικόνες, να τις σχολιάσουν σε σχέση με το κείμενο και να παρέχουν βασικό σχολιασμό για να συνοδευτούν τα θέματα και οι εικόνες. Αυτό συμπεριέλαβε ένα μάθημα και εργασία στο σπίτι. Στο επόμενο μάθημα οι μαθητές μοιράστηκαν τα ευρήματά τους με την υπόλοιπη τάξη. Αυτό ήταν μέρος μιας σειράς μαθημάτων στα πλαίσια των οποίων ζητήθηκε αργότερα από τους μαθητές να γράψουν για τα κυρίαρχα ζητήματα του έργου και να παρέχουν στοιχεία από αυτό.

²⁷ Ο.π., σ. 16

²⁸ Βλέπε και όσα γράφονται στη σελίδα 16.

²⁹ Ο.π., σ. 16

³⁰ Ο.π., σ. 20

Η έρευνα στο διαδίκτυο καθώς και η αποθήκευση και η εκτύπωση αποτελούν καταρχήν τις νέες δεξιότητες του εγγράμματου υποκειμένου και προϋποτίθενται για την επιλογή, το σχολιασμό και τη σύνδεση με θέματα του κειμένου. Μαζί με αυτές τις δεύτερες δεξιότητες, παρατηρούμε τα στάδια μιας κριτικής διαδικασίας που απαιτεί προσήλωση στο σκοπό και το κοινό για το οποίο γίνεται η έρευνα (επικοινωνιακός λόγος). Όλα αυτά γίνονται από κοινού και μοιράζονται και με ολόκληρη την τάξη. Η δραστηριότητα αυτή δείχνει ότι το νόημα αποτελεί συνιστώσα ποικίλων σημειωτικών πόρων (λέξεις και εικόνες) και ότι το κείμενο προσεγγίζεται πιο ολοκληρωμένα με τη σύμπραξή τους.

Παράδειγμα 2³¹:

Στο 7^ο έτος ο/η εκπαιδευτικός δημιούργησε μια ιστοσελίδα και οι μαθητές διαμόρφωσαν τη γλώσσα, το ύφος και τα τυπικά της χαρακτηριστικά μετά από μια περιορισμένου εύρους, ομαδική έρευνα σε ιστοσελίδες. Σε ομάδες χρησιμοποίησαν τις λίστες με τα τυπικά χαρακτηριστικά που προορίζονταν για να κατανοήσουν το κοινό, τον σκοπό και την αποτελεσματικότητα των ιστοσελίδων. Μετά, οι ομάδες προσαρμοσαν ή δημιούργησαν μια ιστοσελίδα για συγκεκριμένο θέμα, κοινό και σκοπό. Διαμόρφωσαν και παρουσίασαν στην υπόλοιπη τάξη.

Εδώ ο/η εκπαιδευτικός αποτελεί πρότυπο (model) και ακολουθεί η αυτενέργεια των μαθητών για την απόκτηση μιας νέας δεξιότητας. Οι μαθητές καλούνται συνεργατικά να επισημάνουν τους παράγοντες κοινού, σκοπού και αποτελεσματικότητας της ιστοσελίδας. Μέσα στα πλαίσια της κειμενοκεντρικής προσέγγισης, η ιστοσελίδα αντιμετωπίζεται ως νέο κειμενικό είδος που λειτουργεί στα πλαίσια κάποιας επικοινωνιακής περίπτωσης.

Παράδειγμα 3³²:

Περίληψη του μαθήματος:

Αυτή η ενότητα τριών μαθημάτων αναπτύσσει την χρήση των ΤΠΕ για να συμπράξουν κείμενα, εικόνες και ήχος για την δημιουργία σημασίας και αποτελεσμάτων. Οι μαθητές αναλύουν τα αναπαραστατικά χαρακτηριστικά που χρησιμοποιούνται για να διαφημιστούν αφηγηματικά κείμενα (novels). Θα χρησιμοποιήσουν την γνώση τους των επιχειρηματολογικών μηχανισμών για να αναπτύξουν τις δικές τους παρουσιάσεις. Αναλαμβάνοντας ρόλους ως ομάδες προώθησης, αναπτύσσουν σημεία πώλησης για να πείσουν μια εταιρεία να εκδόσει το

³¹ Ο.π., σ. 22

³² Ο.π., σ. 24

κείμενό τους. Αναδιοργανώνουν, αναπτύσσουν και συνδυάζουν πληροφορίες χρησιμοποιώντας πρόγραμμα παρουσιάσεων, διερευνώντας τρόπους μέσω των οποίων οι ΤΠΕ μπορούν να δημιουργήσουν αποτελέσματα. Οι μαθητές αρχίζουν να σκέφτονται και να αξιολογούν τις παρουσιάσεις τους.

Εδώ παρουσιάζεται μια διαδικασία που σε ένα βαθμό έχει σχέση με τη λογοτεχνία (πρόκειται για πιθανούς συγγραφείς). Η διαδικασία αφορά την σύνταξη κάποιου κειμενικού είδους (παρουσίαση για την προώθηση κειμενικού προϊόντος) και βέβαια επισημαίνεται η περίπτωση και το αναμενόμενο αποτέλεσμα. Το αποτέλεσμα βασίζεται όμως σε ένα πολυτροπικό κειμενικό συμβάν, καθώς συνδυάζονται διαφορετικοί σημειωτικοί πόροι (κείμενο, εικόνα, ήχος). Το παράδειγμα κρύβει και μια ακόμη ικανότητα του υποκειμένου που δρα μέσα στο νέο περιβάλλον των πολυγραμματισμών: το υποκείμενο δεν αναμένεται να είναι μόνον ο συντάκτης του κειμένου, αλλά και ο παρουσιαστής και ο διαφημιστής του. Πρόκειται για ιδιότητες που ο πολιτισμός αναγνώριζε σε διαφορετικά πρόσωπα, ενώ εδώ γίνεται ένα βήμα για την συναίρεσή τους στο ίδιο πρόσωπο. Κάτι που δεν αναφέρεται, είναι όμως διάσταση και απόρροια αυτού που περιγράφεται σε αυτήν την δραστηριότητα, θα ήταν και η προώθηση του κειμένου στη διαδικτυακή αγορά.

6. Διδακτικά Παραδείγματα

Σε αυτό το σημείο κρίθηκε αναγκαίο να παρουσιαστούν μελέτες περίπτωσης³³ που συγκεντρώθηκαν και παρουσιάστηκαν από έμπειρους εκπαιδευτικούς και αφορούν την εφαρμογή των αρχών χρήσης των ΤΠΕ και για το σύνολο της τάξης και για επιμέρους ομάδες εργασίας. Κάθε μελέτη περίπτωσης ακολουθείται από σχετικές πηγές και από συνδέσμους. Το έναυσμα των μελετών περίπτωσης ήταν η διερώτηση ορισμένων εκπαιδευτικών σχετικά με τα παρακάτω:

Πώς η χρήση των ΤΠΕ θα βοηθήσει στην υπέρβαση των ορίων στη μόρφωση και τη γνώση συγκεκριμένων ομάδων και ατόμων;

Πώς θα χρησιμοποιηθούν οι ΤΠΕ για να επισημάνουν τα κενά στην πρόοδο του αντικείμενου μου σε σχέση με το Πρόγραμμα Σπουδών και στις διδακτικές και μαθησιακές μεθόδους;

Πώς οι ΤΠΕ θα βοηθήσουν να γίνουν οι μαθητές περισσότερο ανεξάρτητοι και αποτελεσματικοί;

Οι ερωτήσεις που προκάλεσαν τη συλλογή των μελετών περίπτωσης αντιλαμβάνονται καταρχήν την χρήση των ΤΠΕ ως δυναμικού φορέα αλλαγών και εξισορρόπησης των αδυναμιών επιμέρους ατόμων ή ομάδων ώστε να γίνουν αυτοί οι τελευταίοι ανεξάρτητοι.

Τα παραδείγματα επιλέχθηκαν με κριτήριο την άμεση σχέση τους με το αντικείμενο της Λογοτεχνίας.

Παράδειγμα 1³⁴ :

Οι μαθητές χρησιμοποιούν πολυτροπικά κείμενα για να διερευνήσουν τα θέματα της ποίησης

Στην περίπτωση αυτή αναγνωρίζεται η σημασία του πολυτροπικού κειμένου για την επικοινωνία καθώς συνδυάζει περισσότερους από έναν σημειωτικούς πόρους. Οι καθηγητές αποφάσισαν να ζωντανέψουν την διδασκαλία της ποίησης με την βοήθεια των πολυτροπικών κειμένων. Βρήκαν, όπως αναφέρεται, μια βιβλιοθήκη πολυτροπικών κειμένων στο διαδίκτυο. Μάλιστα, τα κείμενα αυτά χαρακτηρίζονται *memes*, όρος που στην αγγλική γλώσσα σχετίζεται με τον όρο *gene* (γονίδιο) και μάλιστα είναι αναλογικά φτιαγμένος από αυτόν και την ελληνική λέξη *μήνυμα*

³³ http://nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/node/193779?uc=force_uj

³⁴ <http://nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/node/191938>

(θεωρητικό κομμάτι πολιτισμικής πληροφορίας που μπορεί να περαστεί από άτομο σε άτομο, αλλάζοντας τελικά τον τρόπο που σκεφτόμαστε). Η μεταφορά του νοήματος από το ένα μέσο στο άλλο συνδυάζοντας τα ποιήματα με το δίκτυο μπορεί να τους κάνει να κατανοήσουν ότι η ποίηση αναπαριστά ιδέες που είναι σύγχρονες και ζωντανές. Οι μαθητές έδειξαν αυτά που έφτιαξαν στην τάξη και εξήγησαν τις αποφάσεις τους, έκαναν σχόλια επάνω στον τρόπο με τον οποίο η εικόνα και η μουσική ασκούν επιρροή. Δόθηκε έμφαση στο κατά πόσο τα κείμενα των μαθητών έφεραν στην επιφάνεια το μήνυμα και τις ιδέες των ποιημάτων.

Αυτό που πρέπει εδώ να παρατηρηθεί είναι η χρήση των διαφορετικών σημειωτικών πόρων για την εξαγωγή του νοήματος των κειμένων και η δημιουργικότητα που απαιτεί η διαδικασία από την πλευρά των μαθητών. Ταυτόχρονα, η μεταφορά του γονιδίου σχετίζεται με τη διάδοση της πολιτισμικής πληροφορίας (υπενθυμίζεται η έννοια της Πολιτισμικής Κατανόησης). Το αποτέλεσμα της εργασίας κοινοποιείται στην τάξη και αιτιολογούνται οι αποφάσεις.

Παράδειγμα 2³⁵

Δημιουργώντας βαθύτερη κατανόηση του ρόλου της αναπαραστατικής γλώσσας στην πρόζα

Οι μαθητές μπορούν να σημειώσουν τη χρήση της μεταφοράς ή της παρομοίωσης, αλλά είναι λιγότερο σίγουροι για το αποτέλεσμά τους στον αναγνώστη, ειδικά εάν η γραφή εμπεριέχει λεπτές χρήσεις της γλώσσας. Οι μαθητές μέσω της δραστηριότητας αυτής θα καταλάβουν τη σημασία της αναπαραστατικής γλώσσας στην πεζογραφία και θα ασκηθούν στον σχολιασμό των αποτελεσμάτων της στον αναγνώστη. Στις πρώτες δύο συνεδρίες στόχος είναι να κατανοηθεί το αποτέλεσμα της αναπαραστατικής γλώσσας στον αναγνώστη και οι μαθητές να δείξουν αυτήν την κατανόηση στην γραφή και την ανάγνωση. Στην τρίτη συνεδρία οι μαθητές γράφουν το δικό τους κείμενο χρησιμοποιώντας τις τεχνικές που έχουν μάθει. Για την δραστηριότητα αυτή χρησιμοποιούν τον επεξεργαστή κειμένου και την λειτουργία της εισαγωγής σχολίων για να σχολιάσουν το κείμενο και να συγκρίνουν τα σχόλιά τους με αυτά των άλλων. Ακόμη χρησιμοποιείται η γεννήτρια αναπαραστατικής γλώσσας, ένας φάκελος που παράγει τυχαία παραδείγματα αναπαραστατικής γλώσσας συνδυάζοντας λέξεις και φράσεις. Αξιολογώντας κάθε παράδειγμα οι μαθητές κατανοούν πώς άλλα είναι αποτελεσματικά και άλλα όχι. Οι εκπαιδευτικοί ανέφεραν ότι οι μαθητές με αυτόν τον τρόπο (αντιγράφοντας και επικολλώντας κάποια μέρη του κειμένου και χρησιμοποιώντας εργαλεία υπογράμμισης και σημείωσης (labeling) ασχολήθηκαν με

³⁵ <http://nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/node/191341>

το κείμενο και έκαναν και τους άλλους να ασχοληθούν με αυτό καθώς παρουσίαζαν την εργασία τους. Με τη γεννήτρια της αναπαραστατικής γλώσσας οι μαθητές οδηγήθηκαν σε συζήτηση γι' αυτήν. Μαθητές που είχαν δυσκολίες με την χρήση των συμβόλων κατανόησαν την χρήση τους με την αξιοποίηση εικόνων από το διαδίκτυο.

Στο παράδειγμα αυτό συνυπάρχει η χρήση των ΤΠΕ ως απλών πόρων που διευκολύνουν τη συγγραφή και το σχολιασμό του κειμένου. Από την άλλη πλευρά αναφέρεται η γεννήτρια της αναπαραστατικής γλώσσας. Πρόκειται για έναν μηχανικό τρόπο τυχαίου συνδυασμού λέξεων που καταδεικνύει κάποιες από τις δυνατότητες του ηλεκτρονικού μέσου.³⁶ Επιπλέον, η γλώσσα νοείται ως σημειωτικός πόρος και συζητιέται η επιρροή της στον αναγνώστη. Ο σχολιασμός των κειμένων περιέχει κριτικές διαστάσεις (υπενθυμίζεται ο στόχος του ανεξάρτητου κριτικού αναγνώστη).

Παράδειγμα 3³⁷

Χρήση σταθερών φωτογραφιών για να διδαχθεί η δημιουργία της ποιητικής φαντασίας

Οι εκπαιδευτικοί ήθελαν να ερευνήσουν εάν προσεγγίζοντας τους στόχους της διδασκαλίας μέσω φωτογραφιών, θα μπορούσαν να δείξουν την σχέση ανάμεσα στις λέξεις και στην οπτικοποίησή τους από τον αναγνώστη. Οι συνεδρίες αυτές εστιάζουν κυρίως στο να γράψουν οι μαθητές ποιήματα που βασίζονται στις οπτικές εικόνες που έχουν επιλεγεί από το διαδίκτυο. *Ο καθηγητής κάνει αναπαράσταση του πώς μπορεί να μετατραπεί μια εικόνα σε ποίημα και δείχνει πώς μπορούν οι ποιητικές εικόνες να δημιουργηθούν, να εντοπιστούν και να σχολιαστούν.* Οι μαθητές αποκτούν καλύτερη κατανόηση της αναπαραστατικής γλώσσας και του συμβόλου. Πιο αποτελεσματική γίνεται η διαδικασία όταν συνοδεύεται από την αναπαράσταση του καθηγητή. Οι μαθητές μετέφεραν τις εμπειρίες τους στην ανάγνωση της ποίησης και της αναπαραστατικής πρόζας. Αυτό έγινε γιατί είχαν γνώμη για το πώς ο ποιητής μπορεί να δομήσει τις φωτογραφίες για να φτιάξει μια ακριβή εικόνα στο μυαλό του αναγνώστη.

Δύο είναι τα σημεία που πρέπει να επισημανθούν σχετικά με τη συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης. Πρώτον, το γεγονός της εξαγωγής του νοήματος από ποικίλους σημειωτικούς πόρους (εδώ, εικόνα και λέξεις) και δεύτερον, ο παραλληλισμός της φωτογραφίας με την αναπαραστατική δυνατότητα της γλώσσας γεγονός που

³⁶ Βλέπε σχετικά με την υπολογιστικά παραγόμενη λογοτεχνία, Δημητρούλια Τιτίκα, «Κυβερνολογοτεχνία: μια πρόκληση του μέλλοντος», περ. *E-poema*, τεύχος 2: http://www.e-poema.eu/index_gr.php?pid=14

³⁷ <http://nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/node/191946>

σχετίζεται με την μετατροπή του ενός σημειωτικού συστήματος (λέξεις) σε άλλο (εικόνες).

Παράδειγμα 4³⁸

Χρήση ιστολογίων, wiki και δικτύων επικοινωνίας (fora) για να ενισχυθεί η επικοινωνία και η συζήτηση

Οι εκπαιδευτικοί που έφτιαζαν τέτοιου τύπου ηλεκτρονικές σελίδες στόχευαν στην ενθάρρυνση των μαθητών στη συμμετοχή συζητήσεων για θέματα που σχετίζονται με το μάθημα των Αγγλικών με σκοπό να γίνουν οι τελευταίοι πιο σκεπτικοί και ανεξάρτητοι. Τέτοιες ιστοσελίδες επιτρέπουν την διεπίδραση με αποτέλεσμα οι μαθητές και οι καθηγητές να μπορούν να συμμετέχουν κάθε φορά που έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο. Στη συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης παρουσιάζονται ιστολόγια, wiki και fora που φτιάχτηκαν από καθηγητές και σχετίζονται με κείμενα των εξετάσεων GCSE. Αρχικά θεωρήθηκε από κάποιους εκπαιδευτικούς ότι χρειαζόταν τεχνικές γνώσεις, κάτι που στην πορεία ξεπεράστηκε. Επισημαίνεται ότι ο εκπαιδευτικός πρέπει να ενσωματώσει την συγκεκριμένη εφαρμογή στη διδασκαλία του και να ενημερώνει την ιστοσελίδα τακτικά ή να τη χρησιμοποιεί για να επικοινωνεί με τους μαθητές. Πλεονέκτημα των εφαρμογών θεωρήθηκε ότι κάποιοι διστακτικοί μαθητές ενθαρρύνθηκαν να συμμετέχουν, κάποιοι που απουσίαζαν μπορούσαν να βρουν την εργασία που ανατέθηκε στην τάξη μέσω της ιστοσελίδας και οι γονείς αντέδρασαν θετικά, γιατί είχαν δυνατότητα πρόσβασης στα όσα γίνονταν στην αίθουσα.

Πρέπει αφενός να παρατηρηθεί ότι το υποκείμενο εδώ είναι ο εκπαιδευτικός και όχι οι μαθητές. Ακόμα, πρέπει να παρατηρηθεί η έκταση του σχολικού χρόνου και πέρα από την δια ζώσης επαφή στο σχολείο. Η ήδη υπάρχουσα εξοικείωση των μαθητών με το ηλεκτρονικό μέσο και μάλιστα με τους χώρους κοινωνικής δικτύωσης ενθαρρύνει, όπως έχει υποστηριχθεί³⁹, τους μαθητές να εκφραστούν. Μάλιστα η όχι άμεση ανάγκη απάντησης κάνει τις απαντήσεις συνήθως αρτιότερες –από άποψη έκφρασης και περιεχομένου- και τον συζητητή- μαθητή να διαχειρίζεται τη συζήτηση με μεγαλύτερη άνεση.

³⁸ http://nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/node/191334?uc=force_uj

³⁹ Βλέπε δειγματοληπτικά: Ducate L. & Lomicka L., “Adventures in the Blogosphere: from blog readers to blog writers”, *Computer Assisted language Learning*, 2008, Volume 21, Number 1, 9-28, Yamada M. & Akahori K., “Social Presence in synchronous CMC- Based Language Learning: How does it affect the productive performance and consciousness of learning objectives?”, *Computer Assisted language Learning*, 2007, Volume 20, Number 1, 37-65 και Lee L., ό.π.

7. Διακεimenικότητα: Η σχέση του μαθήματος των Αγγλικών με τα μαθήματα της Τεχνολογίας και των Πληροφοριών (ICT) και των πολιτικών δικαιωμάτων

ICT

Ανάλογες αρχές με αυτές του Προγράμματος Σπουδών για τη Γλώσσα και τη Λογοτεχνία παρατηρήθηκαν στο Πρόγραμμα Σπουδών μαθήματος της Τεχνολογίας και των Πληροφοριών για το [Βασικό Στάδιο 3](#) και το [Βασικό Στάδιο 4](#) (οι παραπομπές στο εξής σε αυτά τα τεύχη). Οι συσχετισμοί που θα προκύψουν καταδεικνύουν τη σχέση του μαθήματος της Λογοτεχνίας με το μάθημα της Τεχνολογίας και των Πληροφοριών και εντάσσονται στην ενότητα των cross curricular links και στην ολοκληρωμένη προσέγγιση του σχολείου. Αναλυτικότερα:

- **Ο δικτυωμένος εαυτός.**

Οι ΤΠΕ διευκολύνουν γρήγορη πρόσβαση σε ιδέες και εμπειρίες μιας ευρείας γκάμας ανθρώπων, κοινοτήτων και πολιτισμών και διευκολύνουν τους μαθητές να συνεργάζονται και να ανταλλάσσουν πληροφορίες σε εκτεταμένη κλίμακα.....η αυξημένη ικανότητα στη χρήση των ΤΠΕ ενισχύει την ανεξάρτητη μελέτη....(Η σημασία του μαθήματος των ΤΠΕ, σ. 121)

Η συνδεσιμότητα του μαθητή με άλλα άτομα και άλλες κουλτούρες καθώς και η **ανεξάρτητη μελέτη** υπογραμμίζουν την αντίφαση που χαρακτηρίζει το άτομο που χρησιμοποιεί τις ΤΠΕ. Στο μάθημα της λογοτεχνίας η επαφή με άλλες κουλτούρες εκφράστηκε ως Βασική Έννοια (Cultural Understanding). Επιπρόσθετα, η ανεξαρτησία του μαθητή αποτέλεσε ζητούμενο και στόχο της εκπαίδευσης. Η προσωπικότητα που κυριαρχεί στην τεχνολογική εποχή χαρακτηρίζεται ως *δικτυωμένος εαυτός* (networked individualism). Η έννοια αυτή παρουσιάστηκε και παραπάνω στη μελέτη αυτή⁴⁰ και αναφέρεται στο άτομο που συνδέεται και αλληλεπιδρά με άλλα μέσω των τεχνολογιών, αλλά ταυτόχρονα εργάζεται ανεξάρτητα.

- **Η σύνθεση και παρουσίαση της πληροφορίας με τη χρήση των ΤΠΕ.**

Αναγνώριση του ότι η πληροφορία δεν γίνεται άμεσα αποδεκτή, αλλά πρέπει ν' αναλύεται, να αξιολογείται και να λαμβάνεται υπόψη ο σκοπός της, ο συγγραφέας, η συγχρονία και το πολιτισμικό συγκείμενο (Βασικές έννοιες, Κριτική αποτίμηση, σ. 123)

⁴⁰ Ευκαιρίες του Προγράμματος Σπουδών, Ανάγνωση: Ανεξάρτητος και Δικτυωμένος Αναγνώστης (σελίδα 23)

Να παράγουν ποιοτικά αποτελέσματα που δείχνουν ότι έχουν λάβει υπόψη πώς η πληροφορία πρέπει να ερμηνευτεί και να παρουσιαστεί με μορφές που σχετίζονται με το κοινό, τον σκοπό και το περιεχόμενο (Βασικό στάδιο 4, Βασικές Διαδικασίες, σ. 135)

Να αξιολογούν την αποτελεσματικότητα των δικών τους, βασισμένων στις ΤΠΕ, λύσεων καθώς και των άλλων, χρησιμοποιώντας τα αποτελέσματα για να βελτιώσουν την ποιότητα της εργασίας τους και την μελλοντική εργασία. (Βασικό Στάδιο 4, Βασικές Διαδικασίες, σ. 135)

Να αναθεωρούν, να βελτιώνουν και να αξιολογούν την εργασία καθώς προχωρά, σκεπτόμενοι κριτικά και χρησιμοποιώντας την ανατροφοδότηση (Βασικό Στάδιο 3, Βασικές Διαδικασίες, σ. 125)

Να χρησιμοποιούν εύρος πληροφοριών με διαφορετικά χαρακτηριστικά, δομές και σκοπούς και να αξιολογούν πώς σχετίζεται με τις απαιτήσεις και ταιριάζει με το στόχο (Βασικό Στάδιο 3, Εύρος και Περιεχόμενο, σ. 126)

Όπως έγινε κατανοητό και από τη μελέτη του προγράμματος σπουδών της Λογοτεχνίας, υπάρχει σαφής προσανατολισμός προς τα ίδια τα κείμενα. Στην περίπτωση των ΤΠΕ η πληροφορία αναζητείται και παρουσιάζεται αφού έχει ληφθεί υπόψη η συνθήκη κατά την οποία θα χρησιμοποιηθεί και το κοινό στο οποίο απευθύνεται. Η σύνθεσή της αποτελεί διαδικασία η οποία, καθώς προχωρά, δέχεται την ανατροφοδότηση. Τα χαρακτηριστικά που αποδίδονται σ' αυτήν τη διαδικασία σχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με όσα αναφέρθηκαν στις προηγούμενες ενότητες σχετικά με την παραγωγή κειμένου από το μαθητή.

Τα νήματα που ήδη αναφέρθηκαν συστοιχούν με κάποια από αυτά που προέκυψαν από το πρόγραμμα σπουδών της Γλώσσας και της Λογοτεχνίας. Ωστόσο, οι ΤΠΕ παρουσιάζονται και ως νέα κειμενική και επικοινωνιακή παράμετρος του Προγράμματος Σπουδών που διατρέχει -όπως είδαμε- όλα τα αντικείμενα και αποτελεί και η ίδια αντικείμενο και των δύο Βασικών Σταδίων που μελετάμε.

- **Η σημασία των ΤΠΕ ως φορέων αλλαγής.**

Η δεξιότητα χρήσης των ΤΠΕ είναι θεμελιώδης για την συμμετοχή και την εμπλοκή στην σύγχρονη κοινωνία (The importance of ICT, σ. 121)

...[οι ΤΠΕ] δίνουν την δυνατότητα στους ανθρώπους να εργάζονται μαζί, με νέους τρόπους και να αλλάζουν το μηχανισμό με τον οποίο η γνώση αναπτύσσεται (Βασικές Έννοιες, Επικοινωνία και Συνεργασία, σ. 122)

Να διερευνήσουν τον τρόπο με τον οποίο οι ΤΠΕ αλλάζουν τις ζωές μας και έχουν σοβαρές κοινωνικές, ηθικές και πολιτισμικές συνδηλώσεις (Βασικές έννοιες, Η Επιρροή της Τεχνολογίας, σ. 123)

***Ασφαλής και υπεύθνη χρήση:** η χρήση των ψηφιακών επικοινωνιών, σημαίνει ότι οι μαθητές αναπτύσσουν και κατανοούν ασφαλείς πρακτικές και τις χρησιμοποιούν. Για παράδειγμα, πρέπει να προσέχουν όταν μοιράζονται προσωπικές πληροφορίες, βλέπουν και ανεβάζουν ψηφιακό περιεχόμενο. Πρέπει να αναγνωρίζουν την ανάγκη να σέβονται και άλλους (Βασικές Έννοιες, Συζήτηση για την Πληροφορία, σ. 125)*

Οι ΤΠΕ παρουσιάζονται ως δυναμικό μέσο αλλαγής της αντίληψης μας για τη γνώση. Μάλιστα, παρουσιάζονται πτυχές της χρήσης τους οι οποίες απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή και απόκτηση ειδικών δεξιοτήτων, όπως η κοινοποίηση προσωπικών πληροφοριών. Οι πτυχές αυτές αναγνωρίζονται ως ζητήματα που πρέπει ν' απασχολήσουν την εκπαίδευση και απορρέουν από τα ειδικά χαρακτηριστικά των ΤΠΕ ως νέου πολιτισμικού πεδίου.

- **Τα αποτελέσματα της χρήσης των ΤΠΕ.**

Η ενασχόληση με τις ΤΠΕ πρέπει να περιλαμβάνει: την επιρροή των ΤΠΕ στα άτομα, τις κοινωνίες, τις κοινότητες και την κοινωνία, συμπεριλαμβανομένων και των κοινωνικών, οικονομικών, νομικών και ηθικών επακόλουθων της πρόσβασης και χρήσης των ΤΠΕ (Βασικό Στάδιο 3, Εύρος και Περιεχόμενο, σ. 126)

Αναφορές στα κοινωνικά, ηθικά, νομικά και οικονομικά επακόλουθα της χρήσης έγιναν και παραπάνω μιλώντας για το δικτυωμένο εαυτό.

***Η επιρροή των ΤΠΕ:** αυτή η παράμετρος θα περιλάμβανε ζητήματα που σχετίζονται με την κτήση, τα πνευματικά δικαιώματα, τον πλαγιαρισμό και την ιδιωτική σφαίρα των πληροφοριών, **τα αποτελέσματα** στην εργασία και στις εργασιακές πρακτικές, αποτελέσματα στις τοπικές κοινωνίες, ζητήματα αειφορίας, τα αίτια και τις συνδηλώσεις της μη ίσης πρόσβασης στις ΤΠΕ τοπικά, εθνικά και διεθνώς, την κατάχρηση των ΤΠΕ συμπεριλαμβανομένων και των ζητημάτων της κακοποίησης στον κυβερνοχώρο (Βασικό Στάδιο 3, Εύρος και Περιεχόμενο, σ. 126)*

Σχολιάζεται η σημασία της χρήσης των ΤΠΕ σε τοπικό και υπερτοπικό επίπεδο. Προηγουμένως, αναγνωρίστηκε ότι πρόκειται για ένα χώρο με τα δικά του πολιτισμικά χαρακτηριστικά που σχετίζονται με νέους ηθικούς, νομικούς και οικονομικούς κανόνες. Η δικτύωση αφενός και οι αντιφάσεις που φέρει ως έννοια, και αφετέρου οι αλλαγές στο τοπίο της γνώσης, σημαίνουν την ύπαρξη ενός πεδίου με τα δικά του λειτουργικά χαρακτηριστικά. Η χρήση των ΤΠΕ βέβαια, δεν σημαίνει

μόνον ένα σύστημα με δικούς του κανόνες, αλλά και αποτέλεσμα της σύγχρονης επικοινωνιακής τάξης πραγμάτων.⁴¹

CITIZENSHIP

Η Λογοτεχνία -όπως υποστηρίχθηκε παραπάνω- ορίζει άμεσα ή έμμεσα ένα εύρος γνώσης που στοιχειοθετεί την ταυτότητα- στόχο του πολίτη όπως την αντιλαμβάνεται το Πρόγραμμα Σπουδών. Ο φορέας της ταυτότητας αυτής κατανοεί τον κόσμο που τον περιβάλλει και τοποθετείται μέσα σ' αυτόν. Με αυτήν την ταυτότητα στόχο ασχολείται επισταμένα το Πρόγραμμα Σπουδών του μαθήματος των Πολιτικών Δικαιωμάτων του [3ου](#) και του [4ου](#) Βασικού Σταδίου (οι παραπομπές στο εξής σε αυτά τα τεύχη). Αρχικά, πρέπει να γίνει αναφορά στον όρο πολιτικός γραμματισμός (political literacy), όπως αναφέρεται στο Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα των Πολιτικών Δικαιωμάτων (σελίδες: 27, 41 και 45). Πρόκειται για όρο που μπορεί να θεωρηθεί υπερόνυμος των όσων θα αναφερθούν παρακάτω. Δεξιότητα δηλαδή που προϋποτίθεται και καλύπτει τις επόμενες, συνδέοντας τα Προγράμματα Σπουδών με συγκεκριμένες κοινωνικές πρακτικές. Πρόκειται για έναν δυναμικό όρο που συναρτάται με τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές μεταβολές όπως τις αναγνωρίσαμε σε όλο το εύρος της μελέτης αυτής. Ειδικότερα:

- **Η ενεργή συμμετοχή στη δημόσια ζωή**
- **Η γνώση και ο σεβασμός των ποικίλων ταυτοτήτων που ενυπάρχουν στον κοινωνικό ιστό**
- **Έρευνα και κριτική ικανότητα του πολίτη**

Ο πολίτης φέρει ευθύνη σε διάφορα επίπεδα για την λειτουργία των δημοκρατικών θεσμών (*accountability*, Βασικό Στάδιο 3, σ. 28) και βέβαια συμμετέχει ενεργά (*active participation*, ό.π., σ. 28) με στόχο την άσκηση στη συζήτηση και την πειστική επιχειρηματολογία. Το πρόγραμμα της Γλώσσας και της Λογοτεχνίας αναγνώρισε την ανάγκη της πολιτισμικής κατανόησης (*cultural understanding*), πράγμα που εδώ επαναλαμβάνεται ως αίτημα της γνώσης της εθνικής, τοπικής, εθνοτικής και θρησκευτικής κουλτούρας, ομάδας και κοινότητας στο Ηνωμένο Βασίλειο και τις σχέσεις μεταξύ τους (Βασικό Στάδιο 3, σ. 29).

Ο πολίτης αυτός ενεργεί μόνος και με άλλους και αναλύει το αποτέλεσμα της δράσης του στις κοινότητες και στον ευρύτερο κόσμο (Βασικό Στάδιο 3, σ. 31). Ενδιαφέρον στοιχείο αποτελεί η επεξήγηση της έννοιας **ανάληψη δράσης** (Βασικό Στάδιο 3, σ.

⁴¹ Εκτεταμένη αναφορά στο Διαδίκτυο ως πολιτισμικό πεδίο (culture) και απόρροια πολιτισμικών αλλαγών (cultural artifact) γίνεται από την Christine Hine, *Virtual Ethnography*, Sage publications, London 2000, pg. 14-40.

31). Μέσα στα πλαίσια της δράσης αυτής: *επικοινωνεί τις θέσεις του δημόσια μέσω ιστοσελίδας...δημιουργεί μια ομάδα δράσης ή ένα δίκτυο*⁴². Όπως και παραπάνω αναλαμβάνονται δράσεις πέρα από τη σχολική αίθουσα και γίνονται ενέργειες με την συμμετοχή των μελών της κοινότητας. Οι ΤΠΕ αναφέρονται ως μέσο επικοινωνίας των κοινωνικών εταίρων (Βασικό Στάδιο 3, Ευκαιρίες του προγράμματος Σπουδών, σ. 34)

Οι δεσμοί της κοινότητας διατηρούνται στενοί (*community cohesion*), αλλά αναγνωρίζονται οι δυνάμεις που φέρουν κατά καιρούς αλλαγές (ό.π., σ. 29), θεάται δηλαδή η κοινότητα στη διαχρονία της. Ο πολίτης που ζει στην κοινότητά του και συνεισφέρει στην ενότητά της, είναι μέρος και ενός ευρύτερου πολιτικού και πολιτισμικού γίγνεσθαι (*considering the interconnections between the UK and the rest of Europe and the wider world*, Βασικό Στάδιο 3, σ. 29). *Ο πολίτης αυτός αντιλαμβάνεται τη φύση της κοινωνίας του Ηνωμένου Βασιλείου, περιλαμβανομένων των διαφορετικών ιδεών, πιστεύω, ταυτοτήτων και προοπτικών που ενυπάρχουν σ' αυτό (Βασικό Στάδιο 3, Εύρος και Περιεχόμενο, σ. 33)*. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο πολίτης βλέπει τον εαυτό του μέσα στο τοπικό, το εθνικό αφενός και το ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πλαίσιο αφετέρου. Η συνείδηση του πολίτη ως μέλους της κοινοπολιτείας που περιλαμβάνει την ανάπτυξή της, τη συμμετοχή σ' αυτήν και στο σκοπό της και μπορεί να συνδεθεί με την μελέτη της ιστορίας της Βρετανικής Αυτοκρατορίας (Βασικό Στάδιο 3, Εύρος και Περιεχόμενο, σ. 33).

Μέρος των Βασικών διαδικασιών είναι η Κριτική Σκέψη και η Έρευνα (Βασικό Στάδιο 3, σ. 30 και Βασικό Στάδιο 4, σ. 44). Για τον κριτικό αναγνώστη, που ερευνά και συνθέτει τις πληροφορίες που βρίσκει, λαμβάνοντας υπόψη την επικοινωνιακή περίσταση έγινε προηγουμένως εκτεταμένη αναφορά. Πρέπει να σημειωθεί ότι και εδώ η έρευνα προϋποθέτει την κριτική στάση και αντιμετωπίζεται ως διαδικασία σε εξέλιξη: σχεδιάζεται, αναλύεται και αξιολογείται.

⁴² Είναι προφανές ότι το δίκτυο που αναφέρεται εδώ δεν είναι αναγκαστικά διαδικτυακό. Ωστόσο, η λέξη δίκτυο παραπέμπει ευθέως στον δικτυωμένο εαυτό και στην αντίληψη της πραγματικότητας όπως αυτή έχει διαμορφωθεί και λόγω της παρουσίας του διαδικτύου. Η πραγματικότητα αυτή, μη γραμμική και κατακερματισμένη όπως χαρακτηρίζεται, περιγράφεται συνήθως στη βιβλιογραφία με τον τίτλο «Αλλαγή του Σημειωτικού τοπίου». Παραπέμπω πρόχειρα στους Kress Gunter & van Leeuwen Theo, *Reading Images, The Grammar of Visual Design*, London, Routledge, 1996.

8. Συμπεράσματα

Συμπερασματικά μπορούμε να πούμε ότι σημαντικό κομμάτι του Προγράμματος Σπουδών του Γλωσσικού Μαθήματος είναι ο κειμενοκεντρικός του χαρακτήρας. Αυτό σημαίνει ότι το Γλωσσικό μάθημα χρησιμοποιεί ποικίλα κείμενα μια και δεν συνιστάται η αξιοποίηση συγκεκριμένου εγχειριδίου. Ο μαθητής –δέκτης της πληροφορίας αυτής- πρέπει να μπορεί να επιλέξει ανάμεσα στις πληροφορίες, να τις αξιολογήσει και να τις οργανώσει σε λειτουργικό σύνολο, είτε αυτές προέρχονται από την παράδοση του χαρτιού και του μολυβιού ή από την ηλεκτρονική παράδοση. Ως χρήστης της γλώσσας –χρησιμοποιώντας την γνώση που έχει αποκτήσει και λαμβάνοντας υπόψη του ότι κάθε κείμενο είναι επικοινωνιακό σύνολο με τη δική του ιστορική και κοινωνική λειτουργία, χρησιμοποιεί τα εκφραστικά μέσα, τα είδη των κειμένων, τις γνώσεις του για τους γραμματικοσυντακτικούς κανόνες με σκοπό να φτιάξει το δικό του κείμενο που θα επικοινωνεί ιδέες και θα δημιουργεί αντιδράσεις στους αναγνώστες. Σε αυτό το σημείο πρέπει να υπενθυμιστεί ότι ως αναγνώστης και χρήστης μαθαίνει ότι η πραγματικότητα εκφράζεται από ποικιλία σημειωτικών πόρων.

Ο κειμενοκεντρικός χαρακτήρας συμπορεύεται με τη «μεγάλη λογοτεχνία» που αποτελεί κομμάτι των γνώσεων για τον κόσμο που αναπλαισιώνονται στο Πρόγραμμα Σπουδών και πολύ σημαντικό μέρος της ταυτότητας- στόχου όπως σκιαγραφείται από το σύνολο των κειμένων που είχαμε στη διάθεσή μας. Πρόκειται για μια προσωπικότητα που γνωρίζει τη διαχρονική θέση της μέσα στο σημερινό πολυδιάστατο σημειωτικό τοπίο (τοπικό και παγκόσμιο) και η εκπαίδευση την έχει βοηθήσει να διαμορφώσει τρόπους συνεχούς προσαρμογής σε αυτό.

Γι' αυτό και το γλωσσικό μάθημα δεν είναι μια νησίδα του προγράμματος σπουδών που λειτουργεί απομονωμένα από τις άλλες. Οι ιδέες και οι τάσεις των μαθημάτων συγκροτούν ένα ενιαίο σύστημα. Πρόκειται δηλαδή για γνώσεις και δεξιότητες που δημιουργούνται ταυτόχρονα και από κοινού, η καθεμιά ως μέσον για να ασκηθεί η άλλη. Ονομάζουμε λοιπόν –περιλαμβάνοντας και όσα είπαμε παραπάνω για την ταυτότητα στόχο– το χώρο αυτόν «ολοκληρωμένο σχολείο». Η τεχνολογία ως μέσον για την συλλογή, οργάνωση και γραφή των κειμένων λειτουργεί ανεξάρτητα και σε συνδυασμό με τα άλλα μαθήματα, αλλά δεν είναι αυτοσκοπός. Η συνεισφορά της αξιολογείται με το ερώτημα εάν έχει προσθέσει αξία στο μάθημα.

Ο σχολικός χώρο-χρόνος ορίζεται με τη διάρκεια διδασκαλίας των μαθημάτων και εκτείνεται με τη βοήθεια της ηλεκτρονικής κοινωνικής δικτύωσης και πέρα από τα φυσικά του όρια. Εδώ πρέπει να γίνει χωριστή μνεία στη σημασία της συνεργασίας

των μαθητών στα πλαίσια ομάδων εργασίας εντός αίθουσας. Οι ομάδες αυτές σχετίζονται με τις πραγματικές εργασιακές και κοινωνικές απαιτήσεις για τις οποίες ασκείται ο μαθητής. Το σχολικό περιβάλλον μπορούμε να το δούμε από τις περιγραφές ή από το φωτογραφικό υλικό των ιστοσελίδων στις οποίες φιλοξενούνται τα προγράμματα σπουδών. Σχετικά με αυτά πρέπει να παρατηρηθεί ότι στις φωτογραφίες εικονίζονται μαθητές ποικίλων εθνοτήτων που συγκατοικούν στη Μεγάλη Βρετανία γεγονός που οπτικοποιεί την *πολιτισμική κατανόηση* για την οποία έγινε αναφορά στις πρώτες σελίδες της μελέτης.

Οι μετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία (γονείς, δάσκαλοι, μαθητές) αναφέρονται σε διαφορετικά σημεία, με διαφορετικές αρμοδιότητες. Η ομάδα οικογένεια αναφέρεται έμμεσα όταν γίνεται λόγος για το πολιτισμικό κεφάλαιο που κομίζουν οι μαθητές στο σχολείο και την παραδοχή ότι το ειδικότερο Πρόγραμμα Σπουδών κάθε σχολικής μονάδας δομείται σε διάλογο με τις τοπικές ανάγκες. Ο διδάσκων δεν αναφέρεται στα κυρίως κείμενα των προγραμμάτων σπουδών. Εκεί το υποκείμενο είναι ο μαθητής. Αναφέρεται στα διδακτικά παραδείγματα που περιλήφθηκαν στη μελέτη και στο κεφάλαιο Αξιολόγηση. Η λειτουργία του ως μοντέλου προς μίμηση στα διδακτικά παραδείγματα θυμίζει ότι το περιβάλλον μέσα στο οποίο συντελείται η επαφή καθώς και η παρατήρηση συμβάλλει στη γνωστική ανάπτυξη του ανθρώπου και στην εκμάθηση των συμπεριφορών (κοινωνιογνωστικές θεωρίες). Η θέση που επιφυλάσσει η αξιολόγηση στο διδάσκοντα είναι θέση συζητητή της προόδου του μαθητή με τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο. Αξιολογώντας το μαθητή με τη χρήση μιας ευρείας βεντάλιας κριτηρίων, ενισχύει την άποψη της ολοκληρωμένης και ανεξάρτητης ταυτότητας στόχου του Προγράμματος Σπουδών. Από την άλλη πλευρά η διδακτική πράξη ανατροφοδοτείται και όλα αυτά εισφέρουν στη δικαίωση του χαρακτηρισμού «ολοκληρωμένο σχολείο»: εντάσσει το σύνολο της προσωπικότητας του μαθητή σε ένα συνεχώς αναμορφούμενο πλέγμα γνώσεων με στόχο μια ποικιλία δεξιοτήτων.

Ολοκληρώνοντας τη μελέτη αυτή κρίνεται απαραίτητη η σύγκριση με την ελληνική πραγματικότητα. Βλέποντας το Βρετανικό Εκπαιδευτικό σύστημα στο επίπεδο της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, μπορούμε να πούμε ότι βρίσκεται –σε σχέση με υιοθέτηση πρακτικών ψηφιακού γραμματισμού– πολύ κοντά στο ιδεολογικό μοντέλο ψηφιακού γραμματισμού. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο δεν ενδιαφέρεται να δείξει στον εξωτερικό παρατηρητή τον εξοπλισμό και την εφαρμογή των εκπαιδευτικών λογισμικών μιλώντας για τις θετικές τους επιρροές στη μαθησιακή διαδικασία. Ξεκινάει από πολύ πιο μπροστά θέτοντας το πολύ ενδιαφέρον ερώτημα της *προστιθέμενης αξίας* που δίνει η τεχνολογία και της *κριτικής στάσης* απέναντι στα κείμενα –όσον αφορά ειδικά το μάθημα της γλώσσας και της λογοτεχνίας– και

απέναντι στον όγκο της πληροφορίας. Αυτή η προοπτική δεν υποτιμάει τη λειτουργική διάσταση της τεχνολογίας, θεωρεί όμως με σαφήνεια το κείμενο ως τοποθετημένη κοινωνική πρακτική και αναγνωρίζει τον τρόπο με τον οποίο η τεχνολογία επηρεάζει την υλικότητά του. Αυτή ακριβώς είναι και η ουσιαστική διαφορά με το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα. Στην ελληνική περίπτωση τα σημεία ανοιχτότητας του προγράμματος σπουδών -στα οποία μπορούν να ενσωματωθούν πρακτικές ψηφιακού γραμματισμού- εντοπίζονται στις άτυπες ή ημιτυπικές πτυχές του προγράμματος σπουδών (σημεία του προγράμματος που δεν αφορούν το κατεξοχήν μάθημα, αλλά περιφερειακές δραστηριότητες. Το κείμενο βρίσκεται βέβαια στο κέντρο του ενδιαφέροντος και εδώ. Ωστόσο, σημαντικό ρόλο παίζει το ερώτημα «ποιο κείμενο;». Δεν μπορούμε να μιλάμε ουσιαστικά για κειμενοκεντρική προσέγγιση όταν τα κείμενα είναι ορισμένα, από πεπερασμένα βιβλία που υφίστανται στην εκπαίδευσή μας για μεγάλο χρονικό διάστημα. Είναι αναγκαίο να αντιμετωπίζει ο μαθητής το οποιοδήποτε κείμενο και να διαχειρίζεται την πληροφορία που προκύπτει από αυτό. Για να το διαχειρίζεται πρέπει να το ψάχνει, να έρχεται αντιμέτωπος με αυτό, να το αξιολογεί, να παράγει το δικό του κειμενικό προϊόν. Η μη εφαρμογή των αρχών αυτών στα σταθερά (γραμμικά), προορισμένα για να αναγνωσθούν από το χαρτί κείμενα δεν εξασφαλίζει την εισδοχή της τεχνολογίας στον εκπαιδευτικό κορμό. Πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η διάχυση της τεχνολογίας στο εκπαιδευτικό σύστημα μόνον σε εργαλειακό επίπεδο δεν μπορεί να σημάνει ουσιαστική διαμόρφωση ενός κριτικού υποκειμένου ικανού ν' ανταποκριθεί στο περιβάλλον μιας σύνθετης επικοινωνιακής πραγματικότητας.

Βιβλιογραφία

Α. Ελληνόγλωσση

Παρίσης Γιάννης Ν., «Φορμαλισμός (ρωσικός)», *Λεξικό Νεοελληνικής Λογοτεχνίας*, εκδ. Πατάκη, Αθήνα 2008.

Δημητρούλια Τιτίκα, «Κυβερνολογοτεχνία: μια πρόκληση του μέλλοντος», περ. *E-roema*, τεύχος 2: http://www.e-roema.eu/index_gr.php?pid=14

Β. Ξενόγλωσση

Ducate L. & Lomicka L., “Adventures in the Blogosphere: from blog readers to blog writers”, *Computer Assisted language Learning*, 2008, Volume 21, Number 1, 9-28

Hine Christine, *Virtual Ethnography*, Sage publications, London 2000, pg. 14-40.

Jones C.R., Ferreday D. & Hodgson V., “Networked Learning a relational approach: weak and strong ties”, *Journal of Computer Assisted Learning*, 2009, 25, 90-102.

Kress Gunter & van Leeuwen Theo, *Reading Images, The Grammar of Visual Design*, London, Routledge, 1996.

Lee L., “Promoting intercultural exchanges with blogs and podcasting: a study of Spanish- American telecollaboration”, *Computer Assisted Language Learning*, 2009, Volume 22, Number 5, 425-443

O’Dowd R. & Waire P., “Critical issues in telecollaborative task design”, *Computer Assisted Language Learning*, 2009, Volume 22, Number 2, 173-188

Ryberg T. & Larsen M.C., “Networked Identities: Understanding relationships between strong and weak ties in networked environments”, *Journal of Computer Assisted Learning*, 2009, 25, 103-115

Yamada M. & Akahori K., “Social Presence in synchronous CMC- Based Language Learning: How does it affect the productive performance and consciousness of learning objectives?”, *Computer Assisted language Learning*, 2007, Volume 20, Number 1, 37-65

Γ. Ηλεκτρονικές σελίδες (τελευταία προσπέλαση 09-05-11)

<http://curriculum.qcda.gov.uk/key-stages-3-and-4/index.aspx>

<http://www.education.gov.uk/>

<http://www.bis.gov.uk/about/what-we-do>

<http://anthology.aqa.org.uk/>

<http://www.direct.gov.uk/en/index.htm>

<http://www.qcda.gov.uk/49.aspx>

<http://nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/>

Δ. Πηγές

AQA, *GCSE English, Specification Overview 2010*,
<http://store.aqa.org.uk/resourceZone/pdf/english/AQA-ENG-ALL-W-TRB-SPO.PDF>

Key Stage 3, National Strategy, *ICT across the Curriculum, ICT in English*,
Department for Education and Skills,
<http://nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/node/97270>

The National Curriculum 2007, “Citizenship”, *Programme of Study Key stage 3 and attainment targets*, <http://www.qcda.gov.uk/25.aspx>

The National Curriculum 2007, “Citizenship”, *Programme of Study Key stage 4*,
<http://www.qcda.gov.uk/25.aspx>

The National Curriculum 2007, “English”, *Programme of Study Key stage 3 and attainment targets*, <http://www.qcda.gov.uk/25.aspx>

The National Curriculum 2007, “English”, *Programme of Study Key stage 4*,
<http://www.qcda.gov.uk/25.aspx>

The National Curriculum 2007, “ICT”, *Programme of Study Key stage 3 and attainment targets*, <http://www.qcda.gov.uk/25.aspx>

The National Curriculum 2007, “ICT”, *Programme of Study Key stage 4*,
<http://www.qcda.gov.uk/25.aspx>

The National Strategies, *APP Speaking and Listening, Reading, Writing: Assessment Focuses and Criteria*,
<http://nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/secondary/assessment>

The National Strategies, Secondary, *Assessing Pupils’ Progress in English at Key Stage 3: Assessment Guidelines*, <https://www.education.gov.uk/publications/>

The National Strategies, *Shakespeare for all ages and all stages*,
<https://www.education.gov.uk/publications/>

The National Strategies, *Whole-class teaching of novels*,
<http://nationalstrategies.standards.dcsf.gov.uk/>